

NEET populacija - strategije, programi i inicijative Europske unije s naglaskom na odabrane države članice

Šantek, Jelena

Master's thesis / Diplomski rad

2025

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:623761>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-21**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Jelena Šantek

**NEET populacija – strategije, programi i inicijative
Europske unije s naglaskom na odabrane države članice**

DIPLOMSKI RAD

Zagreb, 2025.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET
STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

Jelena Šantek

**NEET populacija – strategije, programi i inicijative
Europske unije s naglaskom na odabrane države članice**

DIPLOMSKI RAD

Izv. prof. dr. sc. Danijel Baturina

Zagreb, 2025.

Sadržaj:

1. Uvod	1
2. NEET populacija.....	2
2.1. <i>Teorijski okvir</i>	4
2.2. <i>Karakteristike NEET populacije</i>	6
2.3. <i>Faktori rizika i posljedice NEET statusa</i>	8
2.4. <i>NEET populacija u Europskoj uniji</i>	10
2.4.1. <i>Sociodemografska obilježja NEET populacije u Europskoj uniji</i>	12
3. Strateški okvir	17
3.1. <i>Strategija Europa 2020</i>	17
3.1.1. <i>Mladi u pokretu</i>	18
3.2. <i>Garancija za mlade</i>	20
3.3. <i>Europski stup socijalnih prava</i>	22
3.4. <i>Inicijativa za aktivno uključivanje mladih - ALMA</i>	25
3.5. <i>Europski socijalni fond plus (ESF+)</i>	26
3.5.1. <i>Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI)</i>	27
3.5.2. <i>Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)</i>	27
3.6. <i>Tablični prikaz strateškog okvira</i>	28
4. NEET populacija u odabranim zemljama	30
4.1. <i>NEET populacija u Nizozemskoj</i>	31
4.2. <i>NEET populacija u Hrvatskoj</i>	34
4.3. <i>NEET populacija u Rumunjskoj</i>	39
4.4. <i>Tablični prikaz NEET populacije u odabranim zemljama</i>	43
5. Rasprava	45
6. Zaključak.....	49
POPIS TABLICA.....	51
POPIS SLIKA	51
LITERATURA	51

Sažetak:

Ovaj rad daje dublji uvid u NEET populaciju (mladi koji nisu zaposleni, nisu u obrazovanju ni u osposobljavanju) u kontekstu Europske unije. Analizira se teorijski okvir, karakteristike i faktori rizika koji doprinose NEET statusu, kao i njegove ekonomske i socijalne posljedice. Posebna pažnja posvećena je strateškom okviru Europske unije, uključujući inicijative poput Garancije za mlade, Europskog socijalnog fonda plus (ESF+), programa ALMA i Strategije Europa 2020, koje nastoje smanjiti stopu NEET populacije. U radu su analizirane tri odabrane zemlje: Nizozemska, koja bilježi najnižu stopu NEET populacije, Hrvatska kao nama relevantna država članica te Rumunjska s najvišom stopom NEET populacije prema posljednjim dostupnim podacima iz 2023. godine. Usporedba pokazuje kako obrazovni sustavi, tržište rada i politike utječu na smanjenje ili povećanje NEET populacije. Zaključak rada naglašava važnost kontinuiranog ulaganja u obrazovanje i programe osposobljavanja, kao i potrebu za prilagođenim politikama koje odgovaraju specifičnim potrebama mladih u različitim državama članicama Europske unije.

Ključne riječi: NEET populacija, Europska unija, strateški okvir

Abstract:

This paper provides a deeper insight into the NEET population (youth who are not employed, not in education or training) in the context of the European Union. The theoretical framework, characteristics and risk factors that contribute to NEET status, as well as its economic and social consequences, are analyzed. Special attention is given to the strategic framework of the European Union, including initiatives such as the Youth Guarantee, the European Social Fund plus (ESF+), the ALMA program and the Europe 2020 Strategy, which aim to reduce the rate of the NEET population. The paper is analyzing three selected countries: the Netherlands, which records the lowest rate of the NEET population, Croatia as a member state relevant to us and Romania with the highest rate of the NEET population, according to the latest available data from 2023. The comparison shows how educational systems, the labor market and policies affect the reduction or increase of the NEET population. The conclusion of the paper emphasizes the importance of continuous investment in education and training programs, as well as the need for adapted policies that respond to the specific needs of young people in different EU member states.

Key words: NEET population, European union, strategic framework

Izjava o izvornosti

Ja, Jelena Šantek, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Ime i prezime: Jelena Šantek, v.r.

Datum: 28.02.2025.

1. Uvod

NEET populacija (*Not in Employment, Education, or Training*) odnosi se na mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina koje nisu zaposlene, ne sudjeluju u formalnom obrazovanju niti su uključene u programe osposobljavanja (Batini i sur., 2017.). Ova skupina mladih u fokusu je istraživanja i politika Europske unije od 2013. godine te je prepoznata kao jedan od ključnih izazova u području zapošljavanja i socijalne uključenosti (Baturina i sur., 2020.). NEET status može imati dugoročne negativne posljedice, ne samo za pojedince već i za društvo u cjelini, budući da povećava rizik od siromaštva, socijalne isključenosti i dugotrajne nezaposlenosti, dok istovremeno smanjuje ljudski kapital i povećava fiskalne troškove država (Bilić i Jukić, 2014.).

Pojam NEET prvi put se pojavio 1990-ih u Velikoj Britaniji, a u širu upotrebu ušao je nakon 2010. godine. Njegova definicija proširivala se s godinama – od inicijalnog fokusa na mlade u dobi od 16 do 18 godina do današnje standardne dobne granice od 15 do 29 godina (Bežovan i sur., 2019.). Ova skupina mladih je heterogena i obuhvaća različite podskupine, uključujući dugotrajno nezaposlene, kratkotrajno nezaposlene, osobe s invaliditetom, mlade s niskim stupnjem obrazovanja te one koji zbog obiteljskih obaveza nisu u mogućnosti sudjelovati na tržištu rada (Eurofound, 2016.).

Analiza NEET statusa zahtijeva razmatranje različitih teorijskih okvira koji objašnjavaju njegove uzroke i posljedice kao što su teorija ekoloških sustava razvoja, teorija ljudskog kapitala i teorija socijalne isključenosti.

Faktori rizika za ulazak u NEET status uključuju nisku razinu obrazovanja, nedostatak profesionalnih vještina, zdravstvene probleme, ekonomske i socijalne prepreke te nepovoljne obiteljske okolnosti (Bedeniković, 2017.). S druge strane, posljedice NEET statusa su višestruke (Bilić i Jukić, 2014.).

Kako bi smanjila stopu NEET populacije, Europska unija razvila je niz strateških mjera i programa. Među najvažnijima su *Garancija za mlade*, *Europski socijalni fond plus (ESF+)*, program *ALMA* i *Strategija Europa 2020*, koji imaju za cilj povećati zapošljivost mladih i njihovu integraciju na tržište rada (Redmond i McFadden, 2023.).

Ovaj rad daje pregled fenomena NEET populacije u kontekstu Europske unije te istražuje strategije i politike usmjerene na smanjenje NEET populacije. Cilj ovog rada je prikazati teorijska saznanja o NEET populaciji te usporedbom podataka o NEET populaciji, njihovih karakteristika, obilježja politika usmjerenih prema NEET populaciji te strateškom okviru Europske unije u odabranim državama članicama, Nizozemskoj, Hrvatskoj i Rumunjskoj, dati uvid u bolje razumijevanje različitih čimbenika koji utječu na NEET populaciju te evaluaciju učinkovitosti postojećih politika i programa.

Metodologija koja će se koristiti u svrhu ostvarenja navedenog cilja je komparativna analiza dostupnih postojećih statističkih podataka i stručne i znanstvene literature relevantne za temu i cilj ovog rada te analiza relevantnih politika usmjerenih na NEET populaciju. Komparativna analiza je istraživačka metoda koja se koristi za usporedbu različitih fenomena, bilo da su to zemlje, institucije, politike ili društveni procesi. Cilj joj je identificirati sličnosti i razlike kako bi se steklo dublje razumijevanje o strukturi, funkcijama i uzrocima određenih pojava (Peters, 2020.). Analiza politika je sustavno istraživanje donošenja, implementacija i učinaka javnih politika. Za potrebe ovoga rada koristit će se *ex-post* analiza koja se odnosi na evaluaciju učinaka već provedenih politika. Analiza politika osigurava razumijevanje i bolju implementaciju javnih politika (ETF, 2018.).

2. NEET populacija

NEET populacijom (engl. *Not in Employment, Education and Training*) nazivamo mlade osobe u dobi od 15 do 29 godina koje nisu zaposlene, nisu u sustavu obrazovanja, niti redovitog niti za odrasle, te nisu uključeni u mjere osposobljavanja (Redmond i McFadden, 2023.). Oni su dio ukupne populacije mladih (OECD, 2019., prema Majdak i sur., 2021.). Termin NEET populacije prvi put pojavio se 1990-ih godina u Velikoj Britaniji i obuhvaćao je osobe u dobi od 16 do 18 godina koje su napustile obrazovanje, a nisu se uključile u tržište rada. U široj je upotrebi od 2010. godine kada je uključivao osobe u dobi od 15 do 24 godine koje nisu zaposlene, niti u formalnom obrazovanju i osposobljavanju, a kasnije je pojam proširen na mlade osobe

u dobi od 15 do 29 godina (Bežovan i sur., 2019.). Pojam je proširen jer je zbog dužeg trajanja obrazovanja prijelaz iz sustava obrazovanja na tržište rada često dug i obilježen velikim poteškoćama za mlade (Caroleo i sur., 2020.). Zbog zastupljenosti u populaciji NEET populacija 2013. godine dolazi u fokus Europske unije te postaje jedan od njenih prioriteta (Baturina i sur., 2020.).

Nezaposlenost mladih i NEET populacija dva su pojma koja se često spominju zajedno no među njima postoji razlika. Stopa nezaposlenosti mladih, prema definiciji Međunarodne organizacije rada, odnosi se na osobe koje trenutno nemaju posao, aktivno ga traže i mogu početi raditi unutar dva tjedna. Ovaj pokazatelj mjeri udio ekonomski aktivnih mladih koji ne mogu pronaći zaposlenje. Ako osoba prestane tražiti posao ili se vrati obrazovanju, smatra se ekonomski neaktivnom i ne ulazi u stopu nezaposlenosti. S druge strane, definicija NEET populacije obuhvaća mlade koji nisu zaposleni, niti su u obrazovanju ili osposobljavanju, uključujući nezaposlene i ekonomski neaktivne. Broj mladih u NEET kategoriji je stoga veći od broja nezaposlenih mladih, ali je stopa NEET populacije niža jer uključuje sve mlade u dobi od 15 do 29 godina, dok se stopa nezaposlenosti odnosi samo na ekonomski aktivne. Za mlađe osobe od 15 do 19 godina, koje su češće u obrazovnom sustavu, razlika između ove dvije stope još je izraženija (Bežovan i sur., 2019.).

Zaposlenost stanovništva pa tako i mladih ljudi vrlo je bitna jer se smatra najboljim oblikom socijalne skrbi zbog toga što osobi pruža ekonomsku neovisnost i dovodi do socijalne uključenosti. S druge strane nezaposlenost se smatra jednim od najozbiljnijih ekonomskih izazova jer utječe negativno na pojedince, ali i na cijelu zajednicu. Uzrokuje gubitak proizvodnje i prihoda, povećava fiskalne troškove i smanjuje ljudski kapital, a za pojedince nezaposlenost pridonosi njihovoj socijalnoj isključenosti (Bejaković, 2020.). Na makroekonomskoj razini, neuspjeh u integraciji mladih generacija dovodi do smanjenja proizvodnje, produktivnosti te se uz gubitak bruto domaćeg proizvoda (BDP) povećava fiskalni teret država zbog većih socijalnih davanja te smanjenih poreznih prihoda uzrokovanih nezaposlenošću mladih (Berlingieri i sur., 2014.).

Ekonomska kriza koja je započela 2008. godine posebno je pogodila mlade koji su jedna od najranjivijih skupina u kontekstu siromaštva i socijalne isključenosti. Za

vrijeme te krize nezaposlenost mladih u Europskoj uniji dosegla je povijesne razine, s najnižom zabilježenom stopom zaposlenosti mladih od samo 32,2% u 2013. godini (Bedeniković, 2017.). Mlade, posebno NEET populaciju, iako ne u istoj mjeri kao ekonomska kriza, pogodila je i pandemija COVID-19 koja je dovela do značajnog povećanja NEET populacije u Europskoj uniji. U usporedbi s 2019. godinom u 2020. godini bilo je čak 725,000 više mladih u NEET statusu. Posebno je povećan broj neaktivnih osoba, a najveći porast NEET stopa zabilježen je kod strukovno obrazovanih mladih. Zemlje koje su bile posebno teško pogođene ekonomskom krizom ponovno su zabilježile iznadprosječan porast stope nezaposlenosti mladih (Konle-Seidl i Picarella, 2021.).

Mladi u NEET statusu još se nazivaju i izgubljenom generacijom jer osobe koje su dugotrajno isključene iz tržišta rada postupno gube potrebne vještine i postaju sve manje konkurentne za zapošljavanje te porast NEET populacije predstavlja veći problem za društvo od porasta stope nezaposlenosti (Bruno i sur., 2014., prema Tomić i sur., 2018.). U 2014. godini pripadnici NEET populacije uniju su koštali čak 1.21% njenog BDP-a. Trošak se očitovao u isplaćenim socijalnim naknadama, troškovima potpora, ali i o pretpostavki izgubljene dobiti izgubljene generacije (Bilić i Jukić, 2014.). Istraživanja pokazuju i da, osim ekonomskih posljedica, NEET status negativno utječe na mentalno zdravlje mladih, povećavajući rizik od depresije, anksioznosti i socijalne isključenosti (Gutiérrez-García i sur., 2018.).

Posljedično, politike usmjerene na obrazovanje, zapošljavanje i smanjenje nezaposlenosti mladih, uključujući NEET populaciju, moraju postati prioritet na nacionalnoj i europskoj razini kako bi prostor Europske unije ostao područje prilika za mlade (Bedeniković, 2017.).

2.1. Teorijski okvir

Kako bismo u potpunosti razumjeli uzroke, karakteristike i posljedice NEET statusa potrebno ga je analizirati kroz različite teorijske perspektive koje nam daju dublji uvid u društvene, ekonomske i psihološke aspekte tog statusa.

Teorija ekoloških sustava razvoja objašnjava kompleksne odnose između pojedinaca, u ovom slučaju osoba u NEET statusu i okoline koja ga okružuje te kako ta okolina utječe na razvojni put pojedinca, odnosno na tranziciju kroz školovanje pa sve do zaposlenja. Prema ovoj teoriji dolazi do međudjelovanja 4 različita ekološka sistema, a to su mikrosistem, mezosistem, egzosistem i makrosistem. Mikrosistem čine neposredne interakcije s obitelji, vršnjacima ili školom. Mezosistem čine interakcije između mikrosistema kao što su odnosi između roditelja i škole. Egzosistem čine faktori koji ne uključuju pojedinca izravno ali utječu na njega, a to su socijalne usluge, tržište rada, lokalne politike, susjedstvo i drugo. Makrosistem čini okvir koji uključuje kulturu, vrijednosti, zakone, ekonomski sustav, povijest i drugo, koji posredno oblikuju mogućnosti mladih. Dakle, teorija nam govori da, iako se iskustva osobe često promatraju izolirano treba ih sagledati u kontekstu šireg društvenog okruženja (Bronfenbrenner, 1979., prema Lórinč i sur., 2020.). Za potrebe ovoga rada analizirat će se politike, odnosno širi društveni sustav kako bi se dobio uvid u utjecaj politika na pojedinca, odnosno osobe u NEET statusu i na njihov položaj.

Teorija kontrole životnog vijeka govori nam da je život svih osoba obilježen nizom razvojnih izazova i ciljeva koji su u skladu s društvenim očekivanjima u određenoj dobi te se mogućnosti za postizanje tih ciljeva s vremenom smanjuju (Heckhausen i Schulz, 1995., prema Selenko i Pils, 2016.). NEET osobe često nailaze na prepreke u postizanju jednog ili više razvojnih ciljeva pa tako rano napuštanje škole može dovesti do neuspjeha u završetku obrazovanja (Selenko i Pils, 2016.). Ova teorija govori nam kako nije važno imati samo politike usmjerene na osobe u NEET populaciji nego i na osobe koje su u riziku da uđu u NEET status, odnosno politike usmjerene na sustav obrazovanja kako bi se preveniralo ispadanje iz obrazovnog sustava te posljedice koje to ispadanje sa sobom donosi.

Teorija ljudskog kapitala ističe značaj znanja, obrazovanja i sposobnosti osoba za gospodarski razvoj društva. Ljudski kapital možemo opisati kao ulaganje u razvoj sposobnosti koje pojedincima omogućuju da kroz obrazovanje, stručne kvalifikacije i znanje doprinose ukupnom razvoju i napretku društva. Osobe u NEET statusu ne akumuliraju ljudski kapital kroz formalne kanale obrazovanja, obuke ili zapošljavanja te navedeno zapravo dovodi do gubitka ljudskog kapitala te do niza drugih nedostataka kroz život (Eurofound, 2012.). Prema ovoj teoriji politike moraju biti usmjerene na

poticanje cjeloživotnog učenja i dodatnih edukacija te je bitno da obrazovni sustav bude usklađen s potrebama tržišta rada kako bi pojedinci kroz rad doprinosili cjelokupnom gospodarstvu države.

Kada govorimo o teorijskom okviru bitno je spomenuti i pojam socijalne isključenosti. Potrebno ju je razumjeti kao trajnu, višestruko uvjetovanu i višedimenzionalnu depriviranost (uskraćenost) jer osobe ne sudjeluju u raspodjeli institucionalnih, kulturnih i socioekonomskih dobara. To nesudjelovanje ima obilježje trajnog stanja i uzrokovano je strukturalnim čimbenicima, a ne kao posljedica osobnih nedostataka pojedinca (Matković i Štulhofer, 2006.). Posljedice NEET statusa u ranoj i odrasloj dobi mogu dovesti do životnog puta koji vodi prema socijalnoj isključenosti (Bynner i Parsons, 2002.). Kako mlade osobe u NEET statusu ne bi bile dodatno marginalizirane bitno je da politike budu usmjerene na njihovu reintegraciju u obrazovni sustav, tržište rada i samo društvo, a o čemu govori ova teorija.

Sve navedene teorije govore da NEET status nije posljedica isključivo karakteristika pojedinca i njegovih sposobnosti već da na isto utječu društveni, ekonomski i socijalni čimbenici. Stoga je, sukladno navedenim teorijama, potrebno raditi na donošenju i implementaciji politika usmjerenih na obrazovni sustav, tržište rada te reintegraciju NEET osoba u društvo.

2.2. Karakteristike NEET populacije

Kada govorimo o NEET populaciji govorimo o vrlo heterogenoj skupini koja se sastoji od različitih grupa mladih, svaka sa svojim karakteristikama i potrebama što predstavlja problem kod osmišljavanja politika usmjerenih prema poboljšanju njihovog položaja. Potrebno je da svaka država svoje politike usmjeri prema NEET skupini mladih koja je u toj državi zastupljena, pa je bitno shvatiti koje su to karakteristike koje ih razlikuju. Bedeniković (2017.) navodi kako su istraživanja provedena od strane Europske zaklade za poboljšanje životnih i radnih uvjeta o različitosti NEET osoba ukazala na određene izazove i karakteristike NEET populacije te se na njima može raditi uz pravilno osmišljene političke inicijative država članica. Eurofound (2016.) iznosi 5 osnovnih pokazatelja. Vezano za sociodemografske faktore

ističu se dvije glavne karakteristike, dob i spol, gdje istraživanja pokazuju da su mlade žene u većem riziku da se nađu u NEET statusu od muškaraca te s porastom godina raste broj osoba u NEET statusu. Također, kao jedan od glavnih pokazatelja navodi se i obrazovni uspjeh, odnosno, istraživanja pokazuju da što viši stupanj obrazovanja imaju osobe to su u manjem riziku da postanu dio NEET populacije, a najveći dio NEET populacije čine osobe sa završenim srednjoškolskim obrazovanjem. Kao treća karakteristika navodi se prijava pri zavodima za zapošljavanje pri čemu dostupni javni podatci pokazuju da je samo 57% osoba NEET populacije prijavljeno na zavodima za zapošljavanje. Sljedeći pokazatelj je kompozicija odnosno trajanje nezaposlenosti gdje se NEET populacija dijeli na kratkoročno nezaposlene (nezaposleni ispod 12 mjeseci) i dugoročno nezaposlene (nezaposleni duže od 12 mjeseci). Zadnji pokazatelj odnosi se na varijaciju između grupa, odnosno između zemalja članica Europske unije s obzirom na drugačiji životni stil, standard, običaje i kulturu. Ranije navedena europska zaklada (Eurofound, 2016.) napravila je podjelu NEET populacije na 7 podskupina koje će dalje u radu biti detaljnije opisane:

1. kratkotrajno nezaposleni – odnosi se na skupinu mladih ljudi koji su nezaposleni kraće od 12 mjeseci, ali traže posao i spremni su početi s radom unutar 2 tjedna. Ranjivost osoba u ovoj skupini manja je od osoba unutar nekih drugih skupina, kao na primjer dugotrajno nezaposleni, za koje bi posljedice dugotrajne nezaposlenosti mogle trajati do kraja života te se procjenjuju kao najranjiviji
2. dugotrajno nezaposleni - odnosi se na skupinu mladih ljudi koji su nezaposleni duže od 12 mjeseci, ali traže posao i spremni su početi s radom unutar 2 tjedna te su u visokom riziku od socijalne isključenosti
3. ponovno upisani – dijele se na 3 podskupine, a to su:
 - a. osobe koje su pronašle posao, no još uvijek nisu krenule s radom na tom poslu pa zato nisu u potrazi za poslom
 - b. osobe koje ne traže posao i nisu pronašle nikakav posao jer čekaju ponovni poziv na posao
 - c. osobe koje su trenutno u procesu obrazovanja ili osposobljavanja te traže posao, ali zbog procesa kroz koji prolaze u tom trenutku ne mogu započeti s poslom

4. nedostupni zbog bolesti ili invaliditeta – u ovu skupinu spadaju mlade osobe koje zbog bolesti ili invaliditeta ne mogu tražiti posao te osobe koje traže posao, no zbog bolesti ili invaliditeta nisu u mogućnosti započeti s radom u roku od 2 tjedna
5. nedostupni zbog obiteljskih obaveza – dijele se na dvije podskupine, od kojih osobe koje zbog obiteljskih obaveza, čuvanja djeteta ili brige o odraslim osobama narušenog zdravstvenog stanja ne traže zaposlenje te osobe koje radi različitih obiteljskih obaveza nisu u mogućnosti započeti s radom unutar 2 tjedna, ali traže zaposlenje
6. obeshrabreni radnici – odnosi se na sve mlade ljude koji su odustali od traženja zaposlenja jer vjeruju da isto nije moguće pronaći te su takve osobe u velikom riziku od socijalne isključenosti (zbog svega navedenog)
7. ostali neaktivni – radi se vrlo heterogenoj skupini ljudi koji se ne mogu svrstati u niti jednu od prethodno navedenih skupina, a koji nisu naveli razlog za svoj NEET status.

Istraživanja pokazuju da univerzalne politike usmjerene prema NEET populaciji ne uspijevaju baš zbog različitosti među podskupinama jer različite skupine zahtijevaju prilagođene pristupe kako bi se postigli bolji rezultati (Pesquera Alonso i sur., 2022.).

2.3. Faktori rizika i posljedice NEET statusa

Kako bismo u potpunosti razumjeli NEET populaciju potrebno je poznavati faktore rizika koji pospješuju ulazak u NEET status, kao i posljedice koje donosi.

NEET status može biti rezultat obrazovnih, ekonomskih, zdravstvenih i društvenih čimbenika (Caroleo i sur., 2020.). Jedna od ključnih odrednica koje pospješuju ulazak u NEET status su niska razina obrazovanja, budući da mladi s nižim kvalifikacijama imaju manje šanse za uspješan ulazak na tržište rada (Caroleo i sur., 2020.) te osobne vještine kao što su niska razina pismenosti i računanja jer otežavaju pronalazak posla i mogućnost izlaska iz NEET statusa (Bedeniković, 2017.). Ne-kognitivne vještine kao što su svjesnost, emocionalna stabilnost i otvorenost prema novim iskustvima relevantne su za završetak obrazovanja, pronalazak posla i financijsku stabilnost

(Bedeniković, 2017.). Spol je također značajan faktor rizika. Žene su u većem riziku ulaska u NEET status zbog majčinstva i obiteljskih obaveza (Redmond i McFadden, 2023.) jer se mladi ljudi u dobi od 25 do 29 godina češće odlučuju imati djecu (Bedeniković, 2017.), a rodna nejednakost na tržištu rada dodatno otežava reintegraciju žena koje su prethodno bile u NEET statusu (Pasquera isur., 2022.). Zdravstveni status i invaliditet predstavljaju još jedan faktor rizika. Mladi s kroničnim bolestima ili invaliditetom imaju znatno manje šanse za zapošljavanje te često ovise o sustavu socijalne zaštite (Redmond i McFadden, 2023.). Još jedan od faktora rizika je i mjesto rođenja jer su oni rođeni u inozemstvu u većem riziku da postanu dio ove populacije (Bedeniković, 2017.) Još neki od čimbenika za ulazak u NEET status su i nizak socioekonomski status obitelji, život u udaljenim područjima, pripadnost migrantskim skupinama, niži dohodak u kućanstvu iz kojeg mladi dolaze, nezaposlenost roditelja, nizak stupanj obrazovanja roditelja ali i bračni status roditelja, odnosno, mladi čiji su roditelji razvedeni imaju veće šanse da postanu dio NEET statistike (Bilić i Jukić, 2014.). Roditeljska nezainteresiranost za obrazovanje (Bynner i Parsons, 2002., prema Pitkanen i sur., 2021.) i loši stilovi roditeljstva (Alfieri, 2015., prema Pitkanen i sur., 2021.) povezani su s većim rizikom da se osoba nađe u NEET statusu.

Posljedice mogu biti individualne i utjecati na samog pojedinca, ali i socijalne te utjecati na cijelo društvo. Posljedice nezaposlenosti su ekonomske, socijalne, zdravstvene i političke (Bilić i Jukić, 2014.). Ekonomske posljedice očitavaju se u gubitku prihoda pojedinca što utječe na smanjenje kupovne moći, a time i pad prihoda u različitim sektorima gospodarstva koji može dovesti do otpuštanja radnika čime se nastavlja začarani krug nezaposlenosti. Socijalne posljedice očituju se kroz siromaštvo pojedinca, demoralizaciju te narušene obiteljske odnose, ali i u nemogućnosti ulaganja u ljudski kapital tijekom obrazovnog procesa. Također, strah za budućnost uslijed nezaposlenosti odgađa zasnivanje obitelji te utječe na daljnji pad nataliteta (Bilić i Jukić, 2014.). Osobe koje su dugo u NEET statusu češće razvijaju mentalne probleme poput depresije i anksioznosti, što dodatno otežava njihovu ponovnu integraciju na tržište rada. Također, prisutne su i veće stope zloupotrebe droga i alkohola, kao i rizičnih ponašanja poput kriminala (Redmond i McFadden, 2023.). Političke posljedice očituju se u smanjenju poreznih obveznika što utječe na smanjenje prihoda

jedne države, ali i povećavanje izdataka za socijalne naknade. Kako bi osigurala dovoljna sredstva za naknade država povećava poreze što može dovesti do prosvjeda i političke nesigurnosti. Još jedan veliki problem je i odljev mozгова koji utječe na demografsku sliku države (Bilić i Jukić, 2014.). Bjarnason i sur. (2003.) kao zaključak istraživanja psihološkog aspekta nezaposlenosti navode da su posljedice prvenstveno ekonomske. Nezaposlenost dovodi i do psihološkog stresa koji raste s godinama te je pritisak izraženiji kod muškaraca zbog tradicionalnih očekivanja. Također, dugotrajna nezaposlenost smanjuje socijalnu podršku, čak i kada se pojedinci vrate na tržište rada ili ponovno uključe u proces obrazovanja. Osobe u NEET statusu pokazuju višu razinu nezadovoljstva sa životom (Bynner i Parsons, 2002.). Vrijeme provedeno u NEET statusu može dovesti do lošijih izgleda za zapošljavanje, nižih prihoda te problema s fizičkim i mentalnim zdravljem. Također, može dovesti do problematičnih odnosa, zloupotrebe droga, kriminalnog ponašanja i isključenosti iz društva. Ove posljedice pogađaju ne samo mlade već i njihove obitelji te šire društvo, stvarajući financijske i društvene troškove. Prema tome, NEET status nije samo gubitak talenta mladih već i problem cijelog društva (OECD, 2010., prema Eurofound, 2012.).

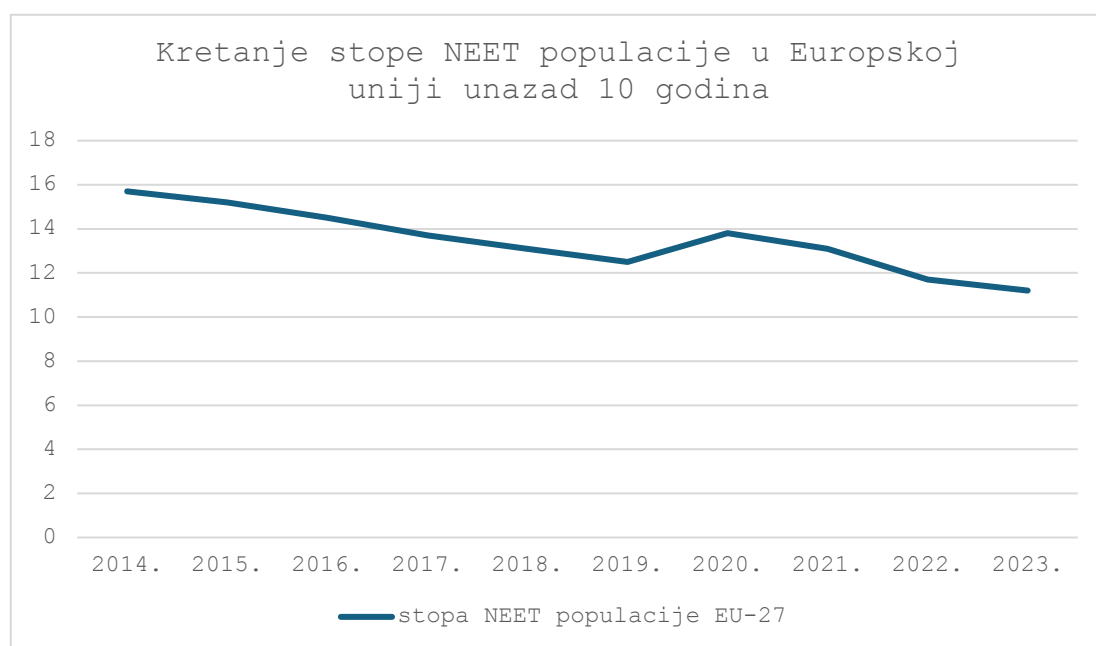
2.4. NEET populacija u Europskoj uniji

NEET stopa predstavlja postotni udio mladih osoba u NEET statusu u broju mladih osoba u ukupnoj populaciji (Bežovan i sur., 2019.).

Prema zadnjim dostupnim podacima postotak NEET populacije, odnosno mladih od 15 do 29 godina koji nisu zaposleni, u obrazovanju ili osposobljavanju u 2023. godini iznosio je 11,2% na razini Europske unije, što je još uvijek više od ciljnog postotka Europske unije od 9% koji je zadan do 2030. godine. Taj postotak razlikuje se od države do države pa je tako varirao od 4,8% u Nizozemskoj do 19,3% u Rumunjskoj. Uz Rumunjsku najveći postotak imaju Italija s 16,1%, Grčka s 16%, Cipar s 13,9% te Bugarska s 13,8%. Države koje su već sada uspjele svesti postotak NEET populacije ispod zadanog cilja od 9%, uz Nizozemsku, su Švedska s 5,7%, Malta s 7,6%, Slovenija s 7,8%, Luksemburg s 8,5%, Irska s 8,5%, Danska s 8,6%, Njemačka s 8,8% te Portugal s 8,9%. Bitno je napomenuti da sve države unazad 10 godina bilježe pad u postotku NEET populacije uz iznimku vremena trajanja COVID-19 pandemije,

odnosno 2020. godine kada je u pojedinim državama došlo do porasta u odnosu na prethodna mjerenja, odnosno kada je i postotak Europske unije bio u porastu (Eurostat, 2024.). To je prirodno jer je stopa NEET populacije povezana s ekonomskim kretanjima, a pandemija je utjecala na cjelokupno gospodarstvo i ekonomske aktivnosti pa tako i na zaposlenost mladih (Kunji i Stojanović, 2021.).

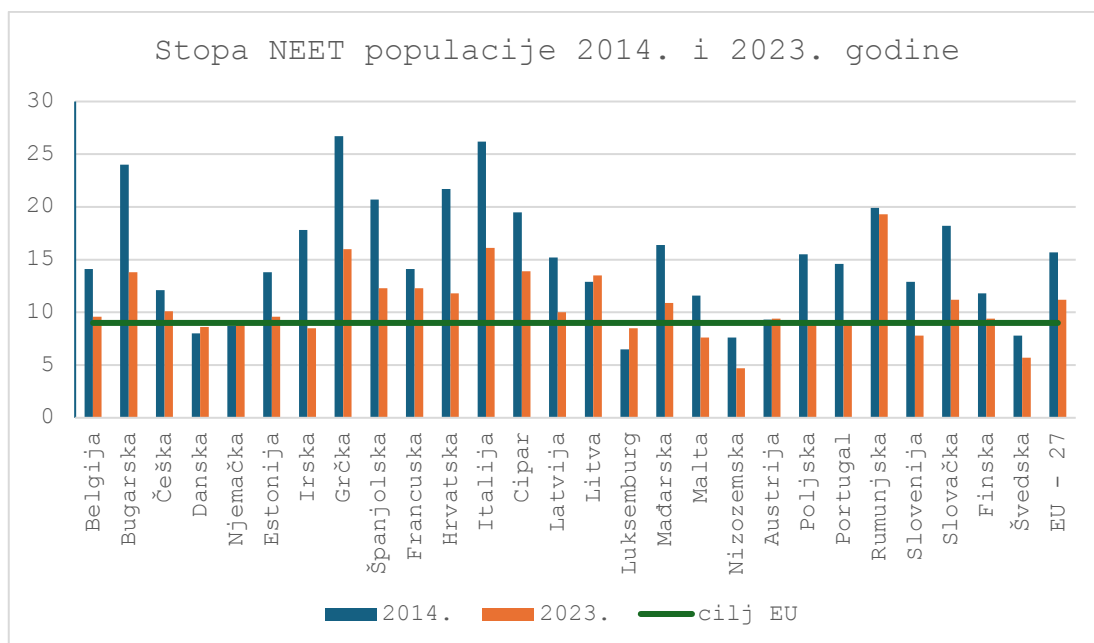
Slika 2.4.1. pokazuje nam kretanje postotka NEET populacije unazad 10 godina na razini Europske unije.

Slika 2.4.1. Izvor: Eurostat¹

Slika 2.4.2. prikazuje nam razliku postotka NEET populacije u državama članicama unazad 10 godina te pad na razini cijele Europske unije iznosi 4,9 postotna boda. Najveći pad postotka NEET populacije bilježe Grčka s 12,5 postotna boda, Bugarska s 11,9 postotna boda, Hrvatska s 10,5 postotna boda, Irska s 10,3 postotna boda te Španjolska s 10,2 postotna boda (Eurostat, 2024.).

¹ Eurostat (2024.) Dostupno na mrežnoj stranici https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Does_it_matter_where_you_live.3F_A_glimpse_at_the_degree_of_urbanisation

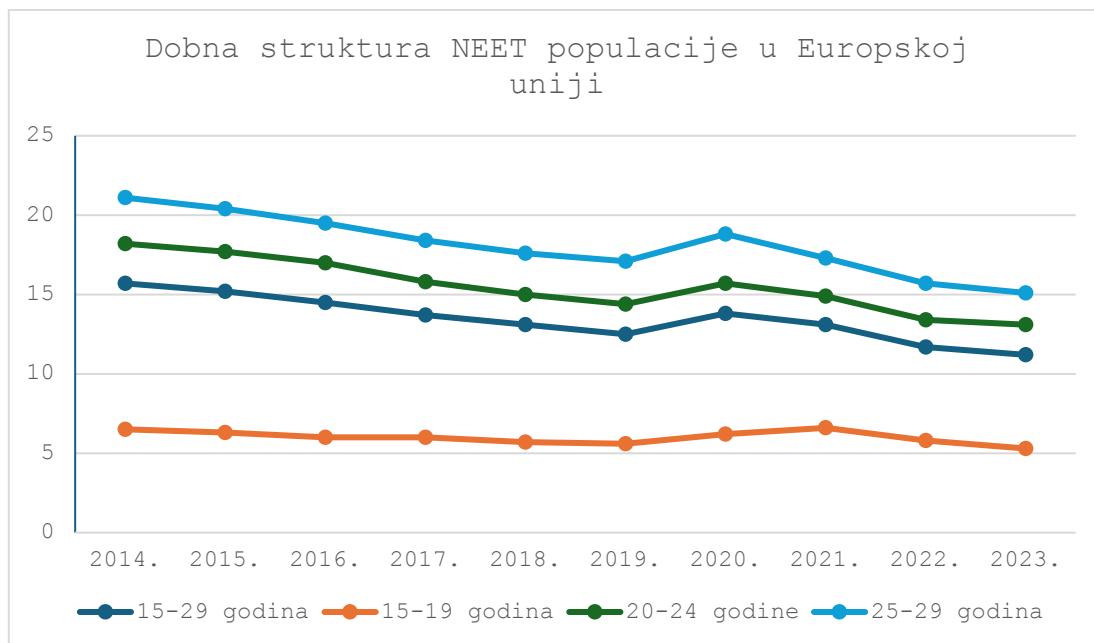

Slika 2.4.2. Izvor: Eurostat²

2.4.1. Sociodemografska obilježja NEET populacije u Europskoj uniji

Kada gledamo prema dobnim skupinama primjećujemo da se zaposlenost povećava s dobi, dok udio osoba u obrazovanju pada s godinama. 2023. godine 12,5% mladih u dobi od 15 do 19 godina bilo je zaposleno i obrazovano te su oni iskoristili fleksibilniji prijelaz s obrazovanja na posao. U dobi od 20 do 24 godine taj udio porastao je na 22,3% dok je za dobnu skupinu od 25 do 29 godina pao na 17,11%. Udio NEET populacije prema dobnim skupinama također se razlikuje i raste s godinama. Tako je u 2023. godini za osobe u dobi od 15 do 19 godina iznosio 5,3%, za dob 20 do 24 godine iznosio je 13,1%, dok je za dob 25 do 29 godina iznosio 15,1%. Prema tim podacima udio NEET populacije u 2023. godini bio je niži nego što je bio prije početka pandemije COVID-19 što se može smatrati znakom oporavka (Eurostat, 2024.). Slika 2.4.1.1. prikazuje nam kretanje NEET stope unazad 10 godina prema dobnim skupinama.

² Eurostat (2024.) Dostupno na mrežnoj stranici https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Does_it_matter_where_you_live.3F_A_glimpse_at_the_degree_of_urbanisation

Slika 2.4.1.1. Izvor: Eurostat³

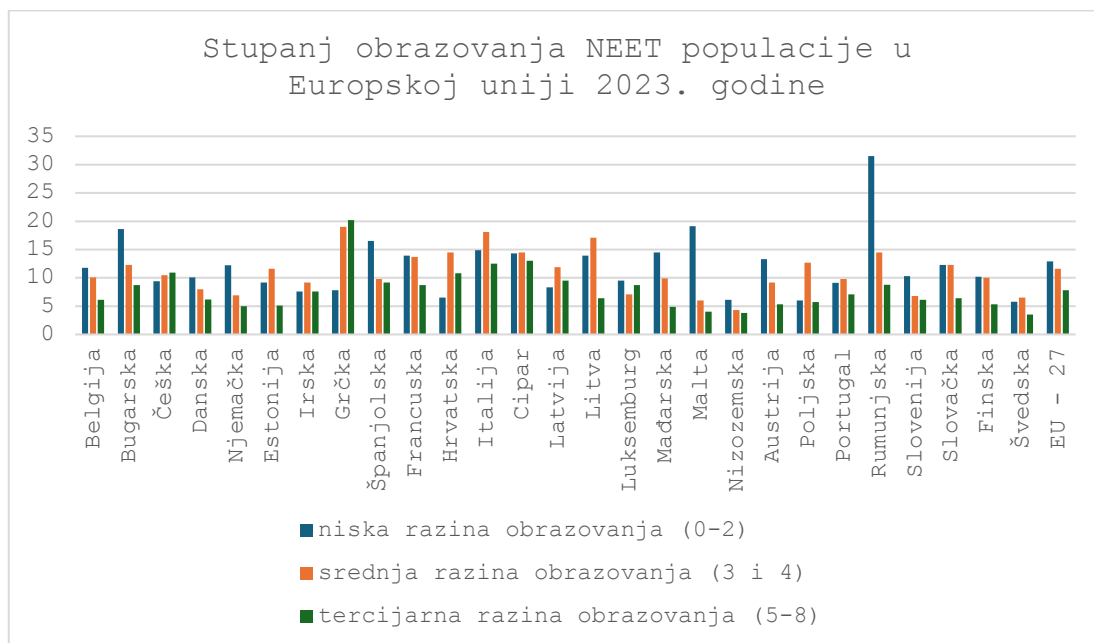
Prema razini obrazovnog postignuća razlikujemo 3 stupnja obrazovanja, a to su: niža od osnovne, primarne ili niže sekundarne razine; više sekundarno ili post-sekundarno netercijarno obrazovanje te tercijarno obrazovanje.

Stope NEET populacije u 2023. godini s niskom razinom obrazovanja kretale su se od 5,8% u Švedskoj do 31,5% u Rumunjskoj. Deset zemalja imalo je stope više od prosjeka Europske unije (12,9%) i to su bile Austrija (13,3%), Francuska i Litva (obje 13,9%), Cipar (14%), Mađarska (14,4%), Italija (14,9%), Španjolska (16,5%), Malta (18,2%), Bugarska (18,6%) i Rumunjska (31,5%).

Stope NEET populacije sa srednjom razinom obrazovanja kretale su se od 4,3% u Nizozemskoj do 19% u Grčkoj. Prosjek Europske unije iznosio je 11,6%, a najviše stope imale su Italija (18,1%), Litva (17,1%) i Grčka (19%).

³ Eurostat (2024.) Dostupno na mrežnoj stranici https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Does_it_matter_where_you_live.3F_A_glimpse_at_the_degree_of_urbanisation

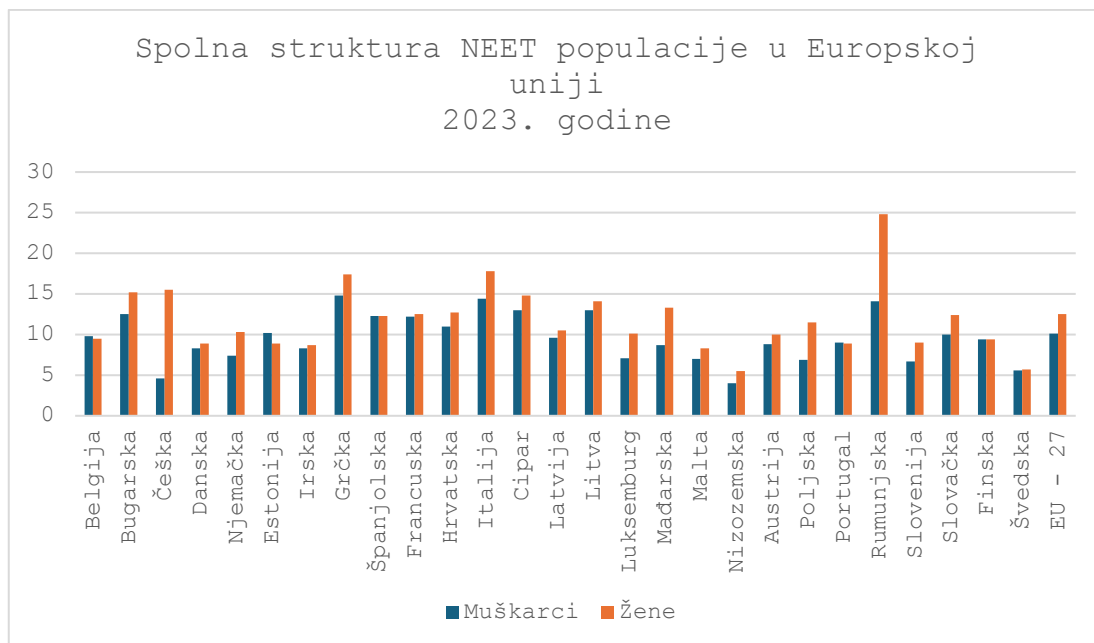
Za osobe s tercijarnom razinom obrazovanja stope su znatno niže. Najnižu stopu imala je Švedska s 3,5%, dok je Grčka imala stopu od čak 20,2% (Eurostat, 2024.). 2.4.1.2. prikazuje NEET populaciju prema stupnju obrazovanja po državama.

Slika 2.4.1.2. Izvor: Eurostat⁴

Među NEET populacijom postoji i razlika prema spolu. U 2023. godini u Europskoj uniji 12,5% žena bilo je u NEET statusu dok je postotak muškaraca bio niži za 2,4 postotna boda, odnosno iznosio je 10,1% (Eurostat, 2024.). 2.4.1.3. prikazuje NEET populaciju prema spolu po državama.

⁴ Eurostat (2024.) Dostupno na mrežnoj stranici https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Does_it_matter_where_you_live.3F_A_glimpse_at_the_degree_of_urbanisation

2.4.1.3. Izvor: Eurostat⁵

Rodni jaz može se objasniti nizom čimbenika, uključujući društvene norme i pritiske koji naglašavaju ulogu žena u obitelji, dok muškarcima pripisuju odgovornost za financijsku potporu obitelji kroz posao. Također, na tržištu rada često se javljaju izazovi poput preferiranja mladih muškaraca prilikom zapošljavanja, poteškoća s kojima se mlade žene susreću pri povratku na posao nakon poroda te veće vjerojatnosti da će žene raditi na slabije plaćenim poslovima ili će imati nesigurno zaposlenje. U 2023. godini u dvije države članice udio mladih žena u NEET statusu bio je najmanje 10 postotnih bodova veći od udjela muškaraca, a to su Češka (10,9 postotna boda) i Rumunjska (10,7 postotna boda). Tri države članice imale su veći postotak mladih muškaraca u NEET statusu s najvećom razlikom u Estoniji (1,3 postotna boda) dok je u Portugalu, Finskoj, Španjolskoj i Švedskoj postotak bio približno isti. Također, bitno je napomenuti da se stopa mladih žena u odnosu na muškarce u NEET populaciji povećava s godinama. To možemo djelomično objasniti time što sve više žena odgađa

⁵ Eurostat (2024.) Dostupno na mrežnoj stranici https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Does_it_matter_where_you_live.3F_A_glimpse_at_the_degree_of_urbanisation

majčinstvo dok muškarci rijetko prekidaju karijeru radi obiteljskih odnosa, što ženama otežava usklađivanje karijere s majčinskom ulogom.

U dobnoj skupini 15 do 19 godina stopa je bila niža za žene nego za muškarce u svim državama članicama osim u Nizozemskoj, Danskoj, Sloveniji, Češkoj, Malti i Mađarskoj.

U dobnoj skupini od 20 do 24 godine slika je mješovita, u 13 država članica stopa je bila viša za muškarce, dok je u njih 10 stopa bila viša za žene. Hrvatska i Italija nisu imale razlike dok je najveću razliku zabilježila Rumunjska, stopa žena bila je viša za čak 13 postotnih bodova.

U dobnoj skupini od 25 do 29 godina u svim zemljama članicama stopa žena bila je viša od stope muškaraca osim u Luksemburgu gdje je stopa bila približno jednaka. Razlika se kretala od 2,4 postotna boda (Švedska) pa sve do 22,4 postotna boda (Češka).

Kada gledamo nezaposlene NEET osobe veći je postotak muškaraca od žena. U 2023. godini bilo je 4,7% nezaposlenih muškaraca NEET populacije, dok je žena bilo 3,8%. Jedino je u Hrvatskoj i Grčkoj više žena bilo nezaposleno, dok su u Češkoj i Danskoj udjeli bili približno jednaki. Udio mladih muškaraca izvan radne snage bio je 5,4% dok je udio žena bio 8,7%. Najveće razlike zabilježene su u Češkoj i Rumunjskoj gdje je razlika bila preko 10 postotnih bodova. Ova razlika može se pripisati činjenici da žene načelno više brinu za djecu i ostale članove obitelji. Podatci o rodним razlikama zahtijevaju pozornost jer osobe izvan radne snage gube vezu s tržištem rada, dok nezaposleni imaju veću mogućnost reintegracije na tržište rada (Eurostat, 2024.).

Kada gledamo stupanj urbanizacije u većini država članica nema velike razlike u stopi NEET populacije. Prema podacima iz 2023. godine najniži postotak je u gradovima s 10,3%, slijede predgrađa s 11,7% dok je najviša stopa NEET populacije u ruralnim područjima 12,3%. Neke države ipak imaju veće razlike i to su Bugarska s razlikom od 18 postotna boda i Rumunjska s razlikom od čak 19,6 postotna boda u stopi NEET populacije u gradovima i ruralnim područjima (Eurostat, 2024.).

3. Strateški okvir

Zbog svega do sada navedenog, gledajući stope NEET populacije, ali i negativne posljedice koje NEET status donosi za pojedinca i društvo u cjelini, smanjenje stope NEET populacije jedan je od ključnih prioriteta Europske unije te se u svrhu tog cilja izdvajaju velika sredstva (Redmond i McFadden, 2023).

Termin NEET populacije relativno je novi koncept koji se prvi put pojavio 1990-ih godine u dokumentima Velike Britanije dok je u okvir politika Europske unije uveden tek 2010. godine nakon recesijske krize kada se odbor Odbor za zapošljavanje Europske komisije u kontekstu Smjernica za zapošljavanje Strategije Europa 2020. usredotočio na NEET populaciju (Operativni program učinkoviti ljudski potencijali, 2014., prema Baturina i sur., 2020.). Za vrijeme krize koja je trajala od 2008. godine čak 17 zemalja Europske unije zabilježilo je najveće stope NEET populacije u povijesti (Bedeniković, 2017.) pa ne čudi da je slijedom krize 2013. godine utemeljena Garancija za mlade s izričitim ciljem smanjenja broja NEET populacije u Europskoj uniji koji je tada iznosio 12,5 milijuna osoba (Redmond i McFadden, 2023).

U nastavku rada reći će se nešto više o ključnim strateškim dokumentima i programima koji se između ostalog bave problemom visokih stopa NEET populacije te im je cilj smanjenje visokih stopa u državama članicama i na razini cijele Europske unije. Isti su izabrani jer pružaju sveobuhvatan pristup rješavanju problema NEET populacije kombinirajući strategije i smjernice državama članicama kroz konkretne mjere i financijsku podršku. Također, omogućuju stvarne promjene kroz reforme sustava obrazovanja, tržišta rada i socijalnih politika. Njihova primjena olakšava mladima prijelaz iz sustava obrazovanja na tržište rada, poboljšanje zapošljivosti, vodi smanjenju socijalne isključenosti te mladima omogućava stjecanje potrebnih vještina i dugoročnu integraciju u društvo.

3.1. *Strategija Europa 2020*

Za Strategiju Europa 2020, koja je pokrenuta 2010. godine, možemo reći da je ključni dokument Europske unije te temelj za razvijanje daljnjih strategija i

inicijativa na mnogim područjima do 2020. godine. Konkretna inicijativa koja se bavi tematikom mladih i NEET populacije unutar ovog strateškog dokumenta je Mladi u pokretu, a cilj joj je povećati učinkovitost obrazovnih sustava i olakšati ulazak mladih na tržište rada (Europska komisija, 2010., prema Bedeniković, 2017.). NEET indikator predstavlja učinkovit alat za analizu ranjivosti mladih u kontekstu njihove uključenosti na tržište rada i društvene integracije (Bedeniković, 2017.). Ovom desetogodišnjom strategijom Europske unije za rast i zapošljavanje trebalo bi osigurati rast koji je pametan, održiv i uključiv. Kako bi se to postiglo dogovoreno je 5 glavnih ciljeva Europske unije do kraja 2020. godine, među kojima su povećanje stope zaposlenosti stanovništva u dobi od 20 do 64 godina na najmanje 75%, smanjenje stope napuštanja školovanja na manje od 10%, povećanje udjela tercijarnih diploma na najmanje 40% te smanjenje broja ljudi kojima prijeti siromaštvo ili socijalna isključenost za 20 milijuna (European Union, 2017.). Pametan rast za cilj ima osigurati ulaganja u obrazovanje i istraživanje za poticanje inovacija, uključiv rast naglašava nužnost podupiranja ekonomske i socijalne uključenosti te smanjenja društvene nejednakosti. Oba cilja usmjerena su smanjenju nezaposlenosti mladih jer je dosezanje stope zaposlenosti radno sposobnog stanovništva od 75% moguće samo rješavanjem problema nezaposlenosti mladih i povećavanjem stope zaposlenosti mladih (Berlingieri i sur., 2014.).

Provedba strategije odvija se u sklopu Europskog semestra koji sadrži strateške smjernice za provedbu i godišnji je postupak koordinacije gospodarskih i socijalnih politika Europske unije. Tijekom semestra države članice Europske unije usklađuju svoje proračunske i gospodarske politike s ciljevima i pravilima dogovorenim na razini Europske unije. Cilj im je snažnijom koordinacijom gospodarskih i socijalnih politika osigurati održiv gospodarski rast, otvaranje radnih mjesta, makroekonomsku stabilnost i zdrave javne financije u cijeloj Europskoj uniji (Europska komisija, 2023.).

3.1.1. *Mladi u pokretu*

Ciljeve strategije Europa 2020 podržava i 7 vodećih inicijativa od kojih je za NEET populaciju najznačajnija Mladi u pokretu. Usmjerena je na suočavanje s izazovima s kojima se suočavaju mladi i glavni joj je cilj uspješna integracija mladih na tržište rada

te njihova povećana mobilnost. Djeluje na razini Europske unije i nacionalnoj razini poštujući načelo supsidijarnosti, a financijska podrška osigurana je iz relevantnih programa Europske Unije za obrazovanje, mlade i mobilnost učenja i iz Strukturnih fondova. Ova inicijativa fokusira se na obrazovanje, s ciljem smanjenja stope ranog napuštanja škole ispod 10%. Promovira cjeloživotno učenje, neformalno obrazovanje te potiče strukovno obrazovanje i kvalitetna osposobljavanja kako bi se izgradile veze prema tržištu rada. Također, nastoji povećati udio osoba uključenih u tercijarno obrazovanje kako bi se postigao cilj od 40% populacije u dobi od 30 do 34 godine sa završenim visokim obrazovanjem do 2020. godine. Cilj joj je i smanjiti nezaposlenost mladih olakšavanjem prijelaza iz sustava obrazovanja na tržište rada, a poseban fokus stavljen je na javne službe za zapošljavanje. Ostvarenje navedenih ciljeva zahtijeva modernizaciju sustava visokog obrazovanja, uvođenje mjera za ocjenjivanje kvalitete sveučilišta, povećanje atraktivnosti europskog visokog obrazovanja te poticanje akademske suradnje i razmjene (Bilić i Jukić, 2014.; European Commission 2010.).

Akademska suradnja i razmjena osigurana je Erasmus+ programom. Ciljevi programa su, između ostalog, omogućiti mladim ljudima stjecanje vještina i znanja u inozemstvu kako bi se poboljšala njihova zapošljivost, doprinijeti nastojanjima politika država članica u modernizaciji sustava obrazovanja i strukovnog osposobljavanja, povećati međunarodnu dimenziju obrazovanja i osposobljavanja osobito suradnjom između ustanova Europske Unije i ustanova zemalja partnera u području visokog obrazovanja te strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (European Union, 2014.). U razdoblju od 2014. do 2020. proračun je iznosio približno 14,8 milijardi eura, dok se proračun za period 2021. do 2027. procjenjuje na približno 26,2 milijarde eura. Mobilnost kroz program Erasmus+ ima pozitivan utjecaj na obrazovni, društveni, osobni i profesionalni razvoj. Ona unapređuje znanje, vještine i stavove, povećava mogućnosti zapošljavanja, jača samopouzdanje i neovisnost, potiče kreativnost i znatiželju te pridonosi boljem razumijevanju drugih kultura i osjećaju pripadnosti Europi (Europska komisija, 2021.a).

3.2. *Garancija za mlade*

Garancija za mlade jedna je od najinovativnijih politika tržišta rada u posljednjih nekoliko desetljeća, ne samo u smislu sadržaja nego i zbog predanosti svih dionika da se postigne dogovor. Garancija za mlade osmišljena je tako da kombinira sveobuhvatne aktivacijske mjere s vremenskim ograničenjem (Escudero i Lopez Mourelo, 2017.). Za uspješnu provedbu i potpuni razvoj programa Garancije za mlade ključna je bliska suradnja svih relevantnih dionika uključujući javne institucije, zavode za zapošljavanje, pružatelje profesionalnog usmjeravanja, obrazovne ustanove, službe za podršku mladima, poslodavce, sindikate i druge sudionike. Ključni elementi uspjeha su rana intervencija i pravovremeno djelovanje. Često su potrebne reforme poput unaprjeđenja sustava strukovnog obrazovanja i osposobljavanja, poboljšanja informiranja, bolje povezanosti obrazovanja i tržišta rada te jačanja praktičnih vještina. Sudjelovanje svih dionika ključno je u osmišljavanju i provedbi mjera kako bi se osiguralo njihovo usvajanje (Bejaković i Mrnjavac, 2016.).

Donesena je 2013. godine kao odgovor velike nezaposlenosti mladih u Europskoj uniji. Te godine stopa nezaposlenosti mladih od 15 do 24 godine iznosila je 23,6%, a u nekim zemljama iznosila je preko 50% (Grčka i Španjolska), a značajan udio mladih bio je u NEET statusu. Takva situacija ugrozila je gospodarski oporavak, povećala je rizik dugotrajne nezaposlenosti te društvene isključenosti mladih. Garancija za mlade predstavlja obavezu država članica Europske unije da svim mladima do 25 godina unutar 4 mjeseca od nezaposlenosti ili napuštanja ili završetka formalnog obrazovanja ponude kvalitetan posao u skladu s njihovim vještinama i iskustvom, da im osiguraju mogućnost nastavka obrazovanja ili stručnog osposobljavanja (Escudero i Lopez Mourelo, 2017.). Iako se navodi da je namijenjena osobama do 25 godina države članice mogle su same odlučiti žele li proširiti ciljanu skupinu kako bi i osobe mlađe od 30 godina bile obuhvaćene Garancijom (Bežovan i sur., 2019.). Procjenjuje se da uspostava Garancije za mlade za cijelu Eurozonu iznosi oko 21 milijardu eura godišnje što je 0,22% BDP-a Europske unije, no s obzirom na procjenu da samo NEET populacija Uniju stoji oko 153 milijardi eura godišnje odnosno oko 1,21% BDP-a godišnje neaktivnost mladih bila bi još skuplja. Iznos od 153 milijardi godišnje troši se kroz doprinose, ali uključuje i izgubljene zarade i poreze. Sredstva za provedbu

Garancije za mlade osigurana su iz fonda Inicijative za zapošljavanje mladih i Europskog socijalnog fonda. (Bedeniković, 2017.).

Uključuje razne mjere kao što su obrazovni programi i programi osposobljavanja za zapošljavanje, mjera za smanjenje ranog napuštanje školovanja, posrednička usluga na tržištu i aktivne politike zapošljavanja poput poticaja za zapošljavanje, subvencije za poslodavce i podrške za samozapošljavanje (Escudero i Lopez Mourello, 2017.). Uključivanje u mjere započinje prijavom u evidenciju nezaposlenih, dok se za neaktivne osobe postupak odvija prema proceduri koju svaka država članica određuje u skladu sa svojim specifičnim potrebama (Bejaković i Mrnjavac, 2016.).

Ključno je dokumentirati potrebu za razvojem jednog takvog sveobuhvatnog pristupa. To se ostvaruje kroz Planove implementacije Garancije za mlade koje su države članice dužne izraditi i predati u danim rokovima Europskog vijeća. Nacionalni planovi definiraju planirane mjere, vremenski okvir reformi i način financiranja. Države članice povratnu informaciju dobivaju od Europske komisije i ostalih država članica (Tosun i sur., 2019.). Šest ključnih dimenzija kojih bi se provedbeni planovi trebali pridržavati su razvoj pristupa temeljenog na partnerstvu, rana intervencija i aktivacija, mjere za integraciju mladih na tržište rada, korištenje EU fondova, procjena i kontinuirano poboljšanje programa te brza provedba mjera (Vijeće Europske unije, 2013., prema Tosun i sur, 2019.). Mjere za integraciju mladih na tržište dijele se na mjere usmjerene na razvoj vještina i mjere povezane s tržištem rada. Te mjere navode određene autore (Lahusen i sur., 2013. i Cinalli i Giugni, 2013., prema Tosun i sur., 2019) na zaključak da Garancija za mlade nalikuje strategiji aktivnih politika zapošljavanja koje se temelje na tržišnoj orijentaciji i ulaganju u ljudski kapital. Razlikujemo 4 vrste mjera aktivnih politika zapošljavanja usmjerenih na mlade, a to su poticaji za rad (jačanje pozitivnih i negativnih poticaja za rad kod osoba koje primaju naknade), pomoć pri zapošljavanju (usluge posredovanja pri zapošljavanju, mentorstvo i subvencije za radna mjesta), radna aktivacija (programi koji sprječavaju gubitak vještina i potiču nezaposlene na sudjelovanje u aktivnostima) i ulaganje u ljudski kapital (obrazovni programi i strukovno osposobljavanje za mlade nezaposlene osobe) (Tosun i sur., 2019.).

U preporuci Vijeća Europske unije iz 2020. godine države članice Europske unije obvezale su se na provedbu pojačane Garancije za mlade koja ih obvezuje da za sve osobe mlađe od 30 godina osiguraju kvalitetnu ponudu koja podrazumijeva zaposlenje, nastavak obrazovanja, osposobljavanje ili pripravništvo u roku od četiri mjeseca od gubitka zaposlenja ili završetka obrazovanja. Donesena je nakon povećanja nezaposlenosti mladih uslijed krize uzrokovane pandemijom COVID-19. Poseban fokus stavlja na one kojima je najteže pristupiti i koji se suočavaju s višestrukim preprekama. To se postiže prilagođenim i individualnim pristupima, uključujući profesionalno usmjeravanje i pomoć u pronalasku kratkih tečajeva ili obuka kada je dodatno usavršavanje potrebno. Preporuka naglašava potrebu za modernizacijom tržišta rada i osiguravanjem pravednih uvjeta rada za mlade, uz poseban fokus na zapošljavanje u digitalnom i zelenom sektoru (Vijeće Europske unije, 2020.).

3.3. Europski stup socijalnih prava

Ekonomska i socijalna nesigurnost postali su prioritet u uvjetima brzih promjena tržišta rada i društvenih struktura potaknutih globalizacijom, digitalnom revolucijom, promjenama u obrascima rada te demografskim i društvenim trendovima. Ti izazovi, poput nejednakosti, dugotrajne nezaposlenosti, nezaposlenosti mladih i međugeneracijske solidarnosti, zahtijevaju uključiv i održiv pristup razvoju.

Europski stup socijalnih prava predstavljen je na Socijalnom samitu za pravedna radna mjesta i rast 2017. godine i ima za cilj poboljšati europsku konkurentnost, poticati ulaganja, otvarati radna mjesta i jačati socijalnu koheziju. Sastoji se od tri cjeline i 20 načela, čiji je fokus stvaranje pravednijeg tržišta rada, jačanje socijalne države i postavljanje ljudi u središte svih politika za uključiviji i održiviji model rasta (Bežovan i Baturina, 2019.).

Tri cjeline su:

- jednake mogućnosti i pristup tržištu rada (obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje, rodna ravnopravnost, jednake mogućnosti, aktivna potpora zapošljavanju),

- pravedni radni uvjeti (sigurno i prilagodljivo zaposlenje, plaće, informacije o uvjetima zaposlenja i zaštita u slučaju dobivanja otkaza, socijalni dijalog i uključenost radnika, ravnoteža između poslovnog i privatnog života, zdravo, sigurno i dobro prilagođeno radno okruženje te zaštita podataka) i
- socijalna zaštita i uključenost (skrb o djeci i potpora djeci, socijalna zaštita, naknade za nezaposlene, minimalni dohodak, Dohodak u starosti i mirovine, zdravstvena skrb, uključenost osoba s invaliditetom, dugoročna skrb, stanovanje i pomoć beskućnicima, pristup osnovnim uslugama) (Bežovan i Baturina, 2019.).

Kako bi se ostvarila provedba Europskog stupa socijalnih prava Europska komisija je 2021. godine donijela Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava. Europska komisija je glavno izvršno tijelo Europske unije i zadužena je za predlaganje novih propisa i programa, praćenje njihove provedbe i upravljanje proračunom Europske unije. Osim toga osigurava pravilnu primjenu politika i propisa Europske unije u svim državama članicama.

U Akcijskom planu navodi se niz mjera Europske komisije te se utvrđuju 3 jasna cilja na području zapošljavanja, vještina i socijalne zaštite na razini Europske unije koja će pomoći u usmjeravanju nacionalnih politika i reformi te koje je potrebno ostvariti do 2030. godine (Europska komisija, 2021.b).

Prvi cilj je da najmanje 78% stanovništva u dobi od 20 do 64 godine bude zaposleno. Kako bi se postigao taj cilj članice Europske unije moraju barem prepoloviti razliku na temelju spola u zapošljavanju u usporedbi s 2019. godinom kako bi se napredovalo prema potpunoj rodnoj ravnopravnosti i zaposlenosti cijelog radno sposobnog stanovništva, moraju nastojati povećati pružanje formalnog ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja kako bi pridonijeli usklađenosti poslovnog i privatnog života te potaknuli veće sudjelovanje žena na tržištu rada te moraju nastojati smanjiti stopu NEET populacije na 9% na način da poboljšaju izgled njihovog zapošljavanja. Navodi se i da je posebnu pažnju potrebno posvetiti poticanju osoba koje su obeshrabrene u traženju posla kako bi se povećala njihova uključenost i omogućio brži oporavak tržišta rada. Također, ponovljen je poziv državama članicama da namijene

najmanje 22 milijarde eura za potporu zapošljavanja mladih i potaknute su da provedu ojačanu Garanciju za mlade s posebnim naglaskom na kvalitetne ponude kojima se podupire stabilna integracija na tržište rada uz financijsku potporu Europske unije (Europska komisija, 2021.b).

Drugi cilj je da bi svake godine najmanje 60% svih odraslih trebalo sudjelovati u osposobljavanju. To je neophodno za postizanje socijalne pravednosti, uklanjanje nedostataka digitalnih vještina, poticanje inovacija i poboljšanje nezapošljivosti. Tijekom 2019. godine čak 10,2% mladih osoba napustilo je obrazovanje i osposobljavanje s najviše završenom srednjom školom i više nisu sudjelovali u aktivnostima obrazovanja i osposobljavanja. Kako se taj broj ne bi povećavao potrebni su dodatni napor u povećanju razine postignuća u početnom obrazovanju i osposobljavanju te u povećanju sudjelovanja odraslih u osposobljavanju. Stoga su prioriteti osigurati da najmanje 80% osoba u dobi od 16 do 74 godine posjeduje osnovne digitalne vještine, ključne za sudjelovanje na digitalno transformiranom tržištu rada te smanjiti stopu ranog napuštanja školovanja i povećati sudjelovanje u višem sekundarnom obrazovanju. Ove mjere ključne su za poticanje inkluzivnog gospodarskog rasta i smanjenje nejednakosti u obrazovanju i zapošljavanju (Europska komisija, 2021.b).

Treći cilj je smanjenje broja osoba izloženih riziku od siromaštva ili socijalne isključenosti za najmanje 15 milijuna do 2030. godine. Oko 91 milijun građana je 2019. godine bilo izloženo riziku od siromaštva i socijalne isključenosti od kojih je 17,9 milijuna bilo djece u dobi od 0 do 17 godina (Europska komisija, 2021.b).

Kako bi se ostvarili navedeni ciljevi Europska komisija pozvala je države članice da definiraju vlastite nacionalne ciljeve kao doprinos zajedničkom pothvatu. Ostvarivanje ciljeva europskog stupa socijalnih prava zajednička je politička obveza i odgovornost institucija Europske unije, nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela, socijalnih partnera i civilnog društva, a svi dionici imaju određenu ulogu u skladu sa svojim nadležnostima. Europska unija će to poduprijeti financijskom potporom iz nekoliko fondova, poticanjem angažmana svih dionika, davanjem smjernica i koordinacijom nacionalnih gospodarskih i socijalnih politika putem europskog semestra i osiguravanjem primjene prava Europske unije (Europska komisija, 2021.b).

3.4. Inicijativa za aktivno uključivanje mladih - ALMA

ALMA (*Aim, Learn, Master, Achieve*) predstavlja inicijativu usmjerenu na aktivnu inkluziju koja nastoji ojačati društveni položaj mladih iz ranjivih skupina. Cilj ove inicijative je omogućiti mladima lakši pristup tržištu rada i njihovu uspješnu integraciju u društvo kombinirajući podršku u obrazovanju, stručnom osposobljavanju ili zapošljavanju u matičnoj zemlji s radnim iskustvom stečenim u nekoj drugoj državi članici Europske unije. Kroz cijelo trajanje inicijative sudionicima se pruža personalizirano mentorstvo i profesionalno savjetovanje. ALMA ima cilj ne samo poboljšati kompetencije, znanje i praktično iskustvo sudionika već i jačati njihovo samopouzdanje i vjeru u vlastite sposobnosti.

Osmišljena je za mlade u dobi od 18 do 29 godina koji nisu zaposleni, ne obrazuju se niti su uključeni u osposobljavanje (NEET populacija) te koji zbog osobnih ili strukturnih razloga nailaze na poteškoće u pristupu tržištu rada ili obrazovnim programima kao što su osobe s invaliditetom, dugotrajno nezaposleni, mladi s lošim obrazovnim ishodima, nedostatkom stručnih kvalifikacija ili migracijskom pozadinom. Državama članicama ostavljena je na izbor mogućnost da uključe sudionike već od 15 godina sukladno tematskom fokusu programa za zapošljavanje mladih Europskog socijalnog fonda plus koji obuhvaćaju mlade u dobnom rasponu od 15 do 29 godina.

Ključne faze ALMA inicijative su pripremna faza (prije odlaska u inozemstvo, sudionici prolaze intenzivnu, prilagođenu obuku i mentorstvo u svojoj zemlji kako bi se pripremili za boravak u inozemstvu), mobilnost (sudionici provode od 2 do 6 mjeseci u drugoj državi članici Europske unije, uključeni u radno okruženje) i praćenje (po povratku u matičnu zemlju sudionici dobivaju daljnju podršku za primjenu stečenih vještina u zapošljavanju ili nastavku obrazovanja).

ALMA se financira kroz nacionalne i regionalne programe Europskog socijalnog fonda plus (2021.-2027.), uz fleksibilnu strukturu, postupak prijave i prilagodljivo trajanje. Provodi se unutar tematskih prioriteta zapošljavanja mladih, socijalne uključenosti i socijalnih inovacija. U slučaju socijalnih inovacija, programi mogu dobiti visoku stopu sufinanciranja (do 95%). Iako će neke države članice možda

preferirati kraće trajanje mjera ALMA programa, dosadašnje iskustvo ukazuje na to da dugotrajnija provedba donosi veću učinkovitost i financijske uštede na razini resursa. Države članice koje prvi put uvode ALMA inicijativu mogu započeti s pilot-projektom i kasnije produžiti trajanje provedbe programa.

Cilj ALMA inicijative je da postane široko dostupna i pomogne velikom broju NEET mladih u povratku u obrazovni sustav, osposobljavanje ili zapošljavanje (European Commission, 2024.).

3.5. Europski socijalni fond plus (ESF+)

Europski socijalni fond plus nastao je spajanjem nekoliko postojećih fondova uključujući Europski socijalni fond (ESF), Inicijativu za zapošljavanje mladih (YEI), te Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI).

Ovaj fond predstavlja dodatni korak u unapređenju učinkovitosti europskih politika koje pružaju podršku mladima jer pomaže u oblikovanju politika povezanih sa zapošljavanjem, socijalnim pitanjima, obrazovanjem i vještinama. Novi fond nije samo ključni mehanizam za provedbu Europskog stupa socijalnih prava, već i značajan alat za promicanje zapošljavanja mladih i socijalne uključenosti te pridonosi smanjenju ekonomskih i socijalnih razlika među državama članicama.

U razdoblju 2021. do 2027. ESF+ ima na raspolaganju proračun od 95,8 milijardi eura, što premašuje ukupna sredstva fondova iz kojih je nastao. Pravila ESF+ fonda precizno definiraju da države članice s udjelom NEET populacije iznad prosjeka Europske unije moraju u razdoblju od 2021. do 2025. izdvojiti najmanje 15 % ESF+ sredstava za mjere usmjerene na zapošljavanje i aktivaciju mladih.

Politike zapošljavanja mladih integrirane su u Europski semestar, pri čemu se kroz socijalne pokazatelje prati udio mladih NEET osoba (15 do 24 godine) i postotak osoba koje rano napuštaju obrazovanje i osposobljavanje (18 do 24 godine) (Eleveld i sur., 2022.).

3.5.1. *Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI)*

Inicijativa za zapošljavanje mladih bila je jedan od glavnih financijskih mehanizma Europske unije za provedbu programa Garancije za mlade do 2023. godine⁶. Posebno je uspostavljena za provedbu Garancije za mlade i usmjerena je na regije u kojima je stopa nezaposlenosti NEET populacije veća od 25% (Berlingieri i sur., 2014.). Financiraju se stažiranje, zapošljavanje, daljnje obrazovanje za stjecanje kvalifikacija i osposobljavanje. Ova inicijativa nadopunjava nacionalne inicijative država članica kroz potporu Europskog socijalnog fonda i omogućuje pomoć pojedincima, reforme sustava zapošljavanja, obrazovanja, osposobljavanja i socijalne zaštite.

U periodu od 2014. do 2020. godine proračun inicijative iznosio je 8,9 milijardi eura. Polovica tog iznosa bila je povučena iz namjenske proračunske linije za zapošljavanje mladih, dok je druga polovica sredstva došla iz Europskog socijalnog fonda, a države članice su se dodatno sufinancirale kroz nacionalne fondove.

U novom programskog razdoblju od 2021. do 2027. godine Inicijativa za zapošljavanje mladih uklopljena je u Europski socijalni fond plus te je i dalje usmjerena na zapošljavanje mladih. Države članice obavezne su ulagati dio svojih sredstva Europskog socijalnog fonda plus u ciljne mjere i reforme usmjerene na zapošljavanje, obrazovanje i osposobljavanje mladih. Osim toga, zemlje u kojima je tijekom razdoblja 2017. do 2019. udio mladih iz NEET skupine bio iznad prosjeka Europske unije obvezne su izdvojiti najmanje 12,5% svojih sredstava Europskog socijalnog fonda plus za inicijative namijenjene mladima.

3.5.2. *Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)*

Program za zapošljavanje i socijalne inovacije predstavlja financijski instrument kojim upravlja Europska komisija. Organizacije koje ispunjavaju uvjete za financiranje mogu sudjelovati prijavom na otvorene natječajne ili pozive za dostavu prijedloga projekata.

⁶ Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI). Dostupno na mrežnoj stranici https://employment-social-affairs.ec.europa.eu/policies-and-activities/european-employment-strategy/youth-employment-support/youth-employment-initiative-yei_hr

Namijenjen je promicanju visoke kvalitete i održivosti zapošljavanja i kroz njega se podržavaju inovativne socijalne politike, potiče se mobilnost radne snage, olakšava pristup mikro kreditiranju i potiče se socijalno poduzetništvo. Cilj programa je podržavanje država članica u kreiranju i provedbi reformi u području zapošljavanja i socijalne politike na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini, a promiče i jednakost između žena i muškaraca, povećanje broja kvalitetnih i održivih radnih mjesta, smanjenje siromaštva i borbu protiv socijalne isključenosti te je posebna pažnja posvećena najranjivijim skupinama u društvu s naglaskom na mlade. Da bi se ostvarili ciljevi potrebna je koordinacija politika te analiza, razmjena i primjena dobrih praksi⁷.

3.6. Tablični prikaz strateškog okvira

Temeljem ranije navedenih dokumenata i programa u tablici 3.6.1. pružit će se prikaz strateškog okvira radi boljeg razumijevanja relevantnosti za NEET populaciju.

Tablica 3.6.1.

Prikaz strateškog okvira

Naziv dokumenta/programa	Godina donošenja	Tip dokumenta/programa	Relevantnost za NEET populaciju
Strategija Europa 2020	2010.	Strateški dokument EU	Postavlja ciljeve smanjenja nezaposlenosti mladih, povećanja obrazovanja i uključivog rasta.
Mladi u pokretu	2010.	Inicijativa u sklopu EU strategije	Fokusira se na olakšavanje prijelaza iz obrazovanja na tržište rada, podršku

⁷ Easi, Program EU za zapošljavanje i socijalne inovacije. Dostupno na mrežnoj stranici <https://razvoj.gov.hr/djelokrug-1939/eu-fondovi/programi-unije-2021-2027/programi-unije-2014-2020/easi/2983#:~:text=Program%20zapo%20ljavanja%20i%20socijalne%20inovacije%20i%20siroma%20štva%20te%20pobolj%20jati%20uvjete%20rada>

			cjeloživotnom učenju i mobilnosti.
Garancija za mlade	2013.	Aktivna politika zapošljavanja	Obvezuje države članice da pruže mladima do 25 godina ponude zapošljavanja, obrazovanja ili osposobljavanja u roku od 4 mjeseca od nezaposlenosti.
Europski stup socijalnih prava	2017.	Socijalna strategija	Osigurava pravedne uvjete rada, socijalnu zaštitu i podršku zapošljavanju mladih.
Inicijativa za aktivno uključivanje mladih - ALMA	2021.	Program aktivne inkluzije	Pomaže ranjivim mladima u integraciji kroz osposobljavanje, mentorstvo i međunarodnu radnu mobilnost.
Europski socijalni fond plus (ESF+)	2021.	Fond za zapošljavanje i socijalnu uključenost	Financijski podupire mjere zapošljavanja i obrazovanja mladih u državama EU s visokom stopom NEET populacije.
Inicijativa za zapošljavanje mladih (YEI)	2014.	Financijska inicijativa za zapošljavanje mladih	Omogućava financiranje stažiranja,

			obrazovanja i zapošljavanja u regijama s visokom nezaposlenošću mladih.
Program za zapošljavanje i socijalne inovacije (EaSI)	2014.	Program podrške za zapošljavanje i socijalne inovacije	Podržava inovativne socijalne politike i pristup mikro kreditiranju za mlade nezaposlene osobe.

4. NEET populacija u odabranim zemljama

Kao što je ranije navedeno NEET populacija je jedna vrlo heterogena skupina. Obuhvaća i žene i muškarce, one bez obrazovanja ili s vrlo niskom razinom školovanja te uključuje i mlade koji zbog različitih razloga, poput zdravstvenih problema ili obiteljskih okolnosti, nisu u mogućnosti pohađati školu ili pronaći zaposlenje. Ta heterogenost otežava primjenu univerzalnih politika koje bi odgovarale svima (Rocca i sur., 2022.). Upravo zbog heterogenosti NEET populacije razmjena iskustava među državama članicama i poznavanje praksi drugih država članica ključna je za daljnji napredak kao i za stvaranje budućih strategija.

U svrhu ovog rada za usporedbu su odabrane tri države članice Europske unije, Nizozemska sa stopom 4,7% kao zemlja s najnižom stopom NEET populacija prema podacima Eurostata iz 2023. godine, Rumunjska s najvišom stopom NEET populacije od 19,3% te Hrvatska sa stopom od 11,8%. U ovom dijelu rada detaljnije će se prikazati NEET populacija svake pojedine države, bit će navedene specifičnosti tih država u pogledu obrazovnog sustava i politika usmjerenih prema NEET populaciji te će se dati uvid u strateški okvir Europske unije svake pojedine države u kontekstu NEET populacije. Za usporedbu ćemo koristiti komparativnu analizu kojom se u društvenim znanostima nastoji objektivnije analizirati određene društvene fenomene kako bi se bolje razumjeli, smjestili u odgovarajući kontekst i klasificirali, a sve kako bi se mogli

donijeti relevantni zaključci ili predviđanja o istraživanoj temi. Ovom metodom informacije se obrađuju uspoređivanjem sličnosti i razlika među promatranim pojavama što omogućuje njihovo dublje razumijevanje unutar šireg konteksta (Lalić Novak, 2015., prema Lise, 2023.). Koristit ćemo i analizu politika kako bismo razumjeli učinke i društveni kontekst u kojem se razvijaju (Peters, 2020.). Komparativna analiza politika omogućit će bolje razumijevanje uvjeta pod kojima su određene politike uspjele te identificirati najbolje prakse (Ferragina i Deeming, 2022.).

4.1. NEET populacija u Nizozemskoj

Nizozemska je prema zadnjim podacima Eurostata iz 2023. godine država s najnižom stopom NEET populacije kada je postotak iznosio 4,7% što je daleko ispod prosjeka Europske Unije od 11,2%, kao i ispod cilja Europske unije do 2030. godine koji iznosi 9% (Eurostat, 2024.).

Tablica 4.1.1.

Stopa NEET populacije u Nizozemskoj od 2014. do 2023.

2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
7,6	6,7	6,3	5,9	5,7	5,7	5,7	3,9	4,2	4,7

Izvor: Eurostat, 2024.

Stopa NEET populacije u Nizozemskoj konstantno je jedna od najnižih ili najniža u Europskoj uniji i daleko ispod prosjeka Europske unije što je čini ekstremnim slučajem (Beker i Klose, 2016.). Taj ekstrem može se pripisati njihovom sustavu obrazovanja koji se smatra ključnim faktorom koji doprinosi niskoj stopi NEET populacije. Cilj nizozemskog obrazovnog sustava je usmjeriti učenike prema njihovim sposobnostima, pružiti im relevantne vještine te ih osposobiti za stjecanje kvalifikacija koje imaju stvarnu vrijednost na tržištu rada. Učenici se prate i usmjeravaju tokom cijelog školovanja. Praćenje učenika prema sposobnostima počinje s 12 godina i nakon osnovne škole mogu nastaviti sa strukovnim obrazovanjem ili s općim obrazovanjem u jednom od 4 strukovna smjera ili 2 smjera općeg obrazovanja (Dicks i Levels, 2022.).

Razgranati strukovni obrazovni sustav s četiri razine kvalifikacija omogućava fleksibilne prijelaze između razina, a učenici se mogu vraćati u obrazovni sustav kako bi stekli dodatne kvalifikacije. Učenici koji napuste obrazovanje bez startnih kvalifikacija dobivaju potporu regionalnih koordinatora kako bi ih se ponovno integriralo u obrazovni ili radni sustav (Dicks, 2023.). Razvrstavanje u smjerove temelji se na rezultatima testiranja (Dicks i Levels, 2022.). Zbog dobrog sustava obrazovanja poslodavci strukovnu diplomu ne smatraju znakom slabih akademskih postignuća što mladima iz strukovnih škola omogućava laganu integraciju na tržište rada (Muja i sur., 2019., prema Dicks i Levels, 2022.). S druge strane, one koji ne uspiju na prijelazu iz škole na tržište rada poslodavci percipiraju neprikladnima. Obrazovanje je obavezno do 16. godine. Osim toga, nizozemski učenici između 16 i 18 godina zakonski su obvezni steći kvalifikacijsku diplomu. Učenici koji napuste obrazovni sustav prije 18. godine bez diplome smatraju se osobama koje su rano napustile školovanje. Ovaj sustav zadržava učenike u obrazovanju dok ne steknu odgovarajuću diplomu. Troškovi obrazovanja su niski i učenici dobivaju značajnu financijsku pomoć kako bi im se omogućilo obrazovanje (Dicks i Levels, 2022.).

Nadalje, Nizozemska je najbolji primjer tržišta rada specifičnog za zanimanja (*OLM, Occupational Labour Market*) jer osigurava da su vještine koje se usvajaju i uče u obrazovanju tražene na tržištu rada (Gangl, 2003., prema Dicks i Levels, 2022.). Osim toga jedna od karakteristika je i fleksibilnost koja omogućava prilagodbu tržišta rada ekonomskim promjenama. Fleksibilizacija uključuje porast poslova s privremenim ugovorima, rad preko agencija za privremeno zapošljavanje, ugovore s nultim satima te probne periode za poslove koji mogu postati stalni. Mladi radnici najčešće su zaposleni u ovakvim uvjetima, što im pruža priliku za ulazak na tržište rada, ali ih istovremeno čini ranjivima na nesigurne oblike zapošljavanja (Dicks i Levels, 2022.) te im otežava dugoročnu financijsku stabilnost (Ministarstvo socijalnih poslova i zapošljavanja, 2014.). Prepreka za integraciju NEET mladih na tržište rada je jaka zaštita stalno zaposlenih radnika što poslodavcima otežava zapošljavanje novih radnika na duže razdoblje te posebno pogađa one bez prethodnog radnog iskustva (Dicks i Levels, 2022.).

Aktivne politike zapošljavanja za NEET osobe u Nizozemskoj, kao što je program *Youth Unemployment Approach (YUA)*, imaju za cilj smanjenje nezaposlenosti mladih i povezivanje NEET osoba s radnim prilikama. Program je bio usmjeren na dvije skupine: mlade osobe koje primaju socijalnu pomoć ili naknadu za nezaposlenost i nezaposlene mlade osobe bez kvalifikacija na tržištu rada. Inicijativu je pokrenula nacionalna vlada, a implementacija je povjerena regionalnim vlastima, agencijama za zapošljavanje i koordinacijskim centrima. U mnogim regijama, institucije su surađivale na stvaranju servisa za poslodavce i organiziranju događanja za povezivanje mladih s radnim prilikama, uz mogućnost obuke na radnom mjestu. Politika je usklađena s potrebama tržišta rada, koristeći strategije usmjerene na ponudu i potražnju radne snage. Evaluacije programa istaknule su ključne faktore uspjeha, poput dostupnosti ažuriranih podataka o mladima, pažljivog usklađivanja između poslodavaca i mladih te angažiranja zajednice putem društvenih mreža i lokalnih inicijativa. Program je uključivao i naknadnu brigu za mlade koji su se već zaposlili, kako bi se osigurao njihov daljnji napredak i rješavali potencijalni problemi (Maguire i sur., 2022.).

U Nizozemskoj se Garancija za mlade oslanja na već postojeći okvir socijalne zaštite i aktivnih politika zapošljavanja i nije ih značajno izmijenila. Provedba uključuje decentralizirani pristup, fleksibilne programe zapošljavanja i snažan fokus na stručno obrazovanje te je usmjerena na osobe mlađe od 27 godina. Decentralizirani pristup očituje se u implementaciji kroz lokalne vlasti koje su odgovorne osigurati posao, praksu ili nastavak obrazovanja mladima unutar četiri mjeseca od napuštanja školovanja ili gubitka posla. Glavni ciljevi postojećih politika su sprječavanje ranog napuštanja školovanja bez kvalifikacija i osiguravanje zaposlenja ili obrazovanja za mlade. Politike su utemeljene u Zakonu o ulaganju u mlade (2009.), koji je kasnije postao dio Zakona o sudjelovanju (2015.), a čiju provedbu koordiniraju općine. Općine su odgovorne za podršku mladima kroz socijalnu pomoć, posredovanje pri zapošljavanju i programe obuke. Mladi bez kvalifikacija ili posla mogu dobiti socijalnu pomoć, ali pod uvjetom da aktivno sudjeluju u traženju posla, obrazovanju ili stručnim praksama. One koji ne ispune obveze može se sankcionirati ukidanjem socijalne pomoći. Stručne prakse često uključuju neplaćeni rad, a sudionici ne dobivaju minimalnu plaću već socijalnu pomoć, koja može biti znatno niža.

Pripravnici su također slabije pravno zaštićeni i nisu obuhvaćeni standardnim zakonima o radu. Praksa pokazuje da pripravnici često obavljaju jednostavne poslove poput održavanja javnih površina, a neki istraživači tvrde da se koriste kao zamjena za redovne radnike, čime se smanjuje broj stalnih radnih mjesta. Europska komisija smatra da je nizozemski sustav Garancije za mlade neučinkovit jer, unatoč niskoj stopi nezaposlenosti mladih, program postiže relativno niske rezultate u pogledu ponude zaposlenja, obrazovanja ili stručne obuke unutar četiri mjeseca od ulaska mladih u sustav (Eleveld i sur., 2022.). Kritici u prilog ide i to da se politike uglavnom usmjeravaju na mlade nezaposlene osobe u NEET skupini jer ih je općenito lakše identificirati i uključiti u programe pomoći. S druge strane, oni kojima je najteže pomoći ili ih je najteže dosegnuti, poput ekonomski neaktivnih mladih, nisu u fokusu politika (Oostveen i sur., 201.; Dekker i Bertling, 2019., prema Maguire i sur., 2022.).

Nizozemska vlada je zajedno s Europskom komisijom 2016. godine definirala dva ključna izazova za buduće godine, a to su bili podrška mladim migrantima koji su u povećanom riziku od nezaposlenosti i ranog napuštanja obrazovnog sustava te praćenje dugoročne održivosti stečenih vještina kroz obrazovanje i zapošljavanje (Europska komisija, 2020., prema Kusa i Jasiak, 2020.).

Unatoč niskoj stopi NEET populacije, izazovi i dalje postoje, posebno među migrantima i mladima iz nižih socioekonomskih slojeva, koji često imaju manje mogućnosti za obrazovanje i profesionalni razvoj. Jedan od najvećih izazova u smanjenju NEET stope u Nizozemskoj odnosi se i na mlade koji su neaktivni zbog bolesti ili invaliditeta. Prema analizi nizozemskog statističkog ureda (*CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek*), više od polovice NEET populacije navodi bolest ili invaliditet kao razlog nezaposlenosti (Kusa i Jasiak, 2020.).

4.2. NEET populacija u Hrvatskoj

Hrvatska se Europskoj uniji pridružila 2013. godine te je postotak NEET populacije te godine iznosio 23,2%, što je za 6 postotna boda bilo više od tadašnjeg prosjeka Europske unije. Od tada, stopa NEET populacije je u padu, osim 2020. i 2021. godine zbog već spomenute gospodarske i ekonomske situacije uzrokovane globalnom

pandemijom. U 2023. godini postotak NEET populacije u Hrvatskoj iznosio je 11,8% što je za samo 0,6 postotna boda više od prosjeka Europske unije (Eurostat, 2024.).

Tablica 4.2.1.

Stopa NEET populacije u Hrvatskoj od 2014. do 2023.

2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
21,7	19,8	19,4	17,9	15,5	14,3	14,5	14,9	13,1	11,8

Izvor: Eurostat, 2024.

Iako stopa NEET populacije pada još uvijek je iznad cilja Europske unije do 2030. godine od 9% te je ozbiljnost posljedica ispadanja iz obrazovnog sustava i dalje velika. Mlade osobe u Hrvatskoj imaju nedostatak radnog iskustva, oni s nižim stupnjem obrazovanja teže su zapošljivi (Baturina i sur., 2020.), a negativna okolnost je i ta da im diploma tercijarnog stupnja obrazovanja ne smanjuje nužno rizik od NEET statusa (Bežovan i sur., 2019.). Jedan od glavnih problema je težak prijelaz iz obrazovnog sustava na tržište rada. Podaci pokazuju da mladima u prosjeku treba 6,5 mjeseci da pronađu prvo značajno zaposlenje nakon završetka obrazovanja, a glavni razlozi dugotrajnog traženja posla uključuju neusklađenost obrazovnih programa s potrebama tržišta rada, nedostatak radnog iskustva tijekom školovanja, ograničenu mogućnost prakse i dualnog obrazovanja te nedovoljnu povezanost poslodavaca s obrazovnim institucijama. Poslodavci često ističu da mladi sa završenim tercijarnim obrazovanjem nemaju dovoljno praktičnih vještina za rad na konkretnim poslovima, a mladi često biraju studijske programe na temelju interesa, a ne na temelju realnih potreba tržišta rada što rezultira s velikim brojem visokoobrazovanih osoba koje teško pronalaze posao (Obadić, 2017.).

U istraživanju (Bežovan i sur., 2019.) na području Grada Zagreba mladi u NEET statusu kao probleme tijekom obrazovanja naveli su neusklađenost izvođenja praktične nastave (premao praktične nastave i loša iskustva tijekom praktične nastave), smatraju da je sustav obrazovanja zaostao (fokus na teoriji, manjak znanja iz opće kulture, potreba za većim materijalnim ulaganjima) i da je nastavni program loš (nerelevantnost i opširnost nastavnog gradiva, neusklađenost obrazovnog gradiva s

potrebama tržišta rada), a naveli su i mnoga negativna iskustva kao što su nedovoljno informiranje o stanju na tržištu rada te nedovoljno usmjeravanje o dostupnim obrazovnim programima. Kao problem su naveli i nedostatak individualnog pristupa koji se očituje u nepoštovanju različitosti sposobnosti i interesa. Skoro iste odgovore dali su i pripadnici NEET populacije u istraživanju provedenom 2021. godine (Majdak i sur., 2021.). Svi ti nedostaci ozbiljne su prirode i njihovo otklanjanje bi zahtijevalo sveobuhvatne promjene u obrazovnom sustavu (Majdak i sur., 2021.). U istom tom istraživanju, kada su upitani o perspektivi svoje zapošljivosti, dio mladih u NEET statusu naveo je da postoje male mogućnosti pronalaska posla u Hrvatskoj. Smatraju da je pronalazak posla otežan zbog dugotrajnog čekanja na zaposlenje, ograničenih prilika za dokazivanje svojih sposobnosti te intenzivne konkurencije na tržištu rada. Također, ističu probleme poput nekorektnog ponašanja poslodavaca tijekom zapošljavanja i nesigurnosti u vezi s isplatom plaća. Mladi izražavaju nezadovoljstvo nedostatkom sustavnih rješenja za problem nezaposlenosti na državnoj razini. Premda neki navode mogućnost zapošljavanja, to se često odnosi na poslove koji nisu u skladu s njihovim kvalifikacijama ili interesima. Zbog ovakve situacije, dio mladih razmatra opciju odlaska iz Hrvatske u potrazi za boljim poslovnim prilikama.

Zbog teškog pronalaska posla mladih ne čudi činjenica da u Hrvatskoj traje trend iseljavanja. Od ulaska Hrvatske u Europsku uniju dodatno je povećana socijalna i ekonomska mobilnost radnika između država članica, a posebno je zabrinjavajuće iseljavanje visokoobrazovanih mladih ljudi nakon završetka obrazovanja (Mihalinec, 2020.). Za Hrvatsku je specifično da je među NEET populacijom najprisutnije nezaposleno stanovništvo, odnosno osobe koje žele raditi (Bežovan i sur., 2019.) pa pad NEET stope u posljednjim godinama možemo pripisati i odlasku evidentiranog NEET stanovništva jer jednom kada se iseće više ne ulaze u statistiku.

Zbog činjenice da najveći postotak NEET mladih čine oni koji žele raditi ne čudi da je Hrvatski zavod za zapošljavanje najrelevantnija institucija u pogledu njihove integracije na tržište rada (Baturina i sur., 2020.), prvenstveno kroz mjere aktivne politike zapošljavanja. Obuhvaćaju mjere za obrazovanje i osposobljavanje (programi prekvalifikacije i usavršavanja kako bi se povećala zapošljivost), subvencionirano zapošljavanje (financijska potpora poslodavcima koji zapošljavaju nezaposlene osobe

iz ugroženih skupina), podršku samozapošljavanju (financijski poticaji i savjetodavna pomoć za pokretanje vlastitog posla) i radnu rehabilitaciju (integracija osoba s invaliditetom na tržište rada putem specijaliziranih programa). Rezultati evaluacije aktivnih politika zapošljavanja pokazuju da mjere zapošljavanja imaju kratkoročni učinak jer, iako povećavaju trenutnu zaposlenost, dugoročni utjecaj na tržište rada ostaje ograničen. Postoji potreba za boljim ciljanjem dugotrajno nezaposlenih i teško zapošljivih osoba, subvencije ponekada nisu dovoljne kako bi se osigurao trajni angažman radnika i potrebno je povećanje transparentnosti i informiranosti (Bejaković, 2020.).

U okviru Europske unije za ublažavanje stopa NEET populacije posebno se ističe Garancija za mlade (Bejaković, 2016.). Hrvatska je jedna od zemalja koja je Garanciju proširila na mlade do 29 godina. Program provedbe sadrži 11 mjera od kojih se ističu pružanje kvalitetnog savjetovanja o izboru karijere koje treba započeti još u osnovnoj školi, usklađivanje sustava obrazovanja, posebno strukovnog, sa stvarnim potrebama na tržištu rada što se namjerava postići prilagođavanjem upisnih kvota, osnaživanje sustava učenja na radnom mjestu i povećanje kvalitete obrazovanja, uz što više praktičnog rada (Bejaković i Mrnjavac, 2016.). Provedbu Garancije za mlade u Hrvatskoj koordinira Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje. Financira se iz Europskog socijalnog fonda plus i Inicijative za zapošljavanje mladih (YEI) te nacionalnog proračuna i drugih europskih izvora. Međusektorska suradnja provedbe uključuje obrazovne institucije (fakulteti, škole, centri za cjeloživotno učenje), poslodavce i gospodarske komore (Hrvatska gospodarska komora i Hrvatska obrtnička komora) te udruge mladih i organizacije civilnog društva.⁸

Ključni strateški dokument kojim Hrvatska predstavlja Europskoj komisiji provođenje reformi i mjera u cilju zapošljivosti mladih je Plan implementacije Garancije za mlade. Sadrži detalje o reformama, financiranju, dionicima te načinima praćenja i evaluacije uspješnosti Garancije za mlade (Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, 2019.).

⁸ Komunikacijski priručnik Garancija za mlade, dostupan na mrežnoj stranici <https://gzm.hr/wp-content/uploads/2022/10/FINAL-GZM-KOMUNIKACIJSKI-PRIRUCNIK.pdf>

Oснажена Garancija za mlade implementirana je 2022. godine i proširenje provedbe uključuje proširenje dobne skupine na osobe do 29 godina, bolje razlikovanje kratkotrajno i dugotrajno zaposlenih te omogućavanje prilagođenog pristupa, stavljanje posebnog fokusa na ranjive skupine (mladi iz ruralnih područja, žene, osobe s invaliditetom i pripadnici manjinskih skupina), prilagodbu tržištu rada razvojem odgovarajućih vještina, podržavanje kratkoročne zapošljivosti mladih (kroz privremeno kratkoročno zaposlenje, ciljane subvencije za plaće i promicanje samozapošljavanja) te povratak mladih u sustav obrazovanja, osiguravanje boljeg sustava praćenja i ranog prepoznavanja osoba kojima je potrebna pomoć te zadržavanje kvalitete poslovnih ponuda (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2022.).

Posebnu pažnju aktivaciji mladih osoba u NEET statusu posvećuju CISOK centri (Centri za informiranje i savjetovanje o karijeri). Prepoznati su kao središnja mjesta za njihovu identifikaciju i uključivanje u mjere profesionalnog usmjeravanja, osposobljavanja i zapošljavanja (Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, 2022.). CISOK centri imaju važnu ulogu u povezivanju obrazovnog sustava i tržišta rada te predstavljaju jednu od ključnih inicijativa u okviru Garancije za mlade. Njihov razvoj i širenje omogućit će veću dostupnost kvalitetnog profesionalnog usmjeravanja i potaknuti veću aktivnost mladih na tržištu rada. Na području Republike Hrvatske trenutno ih djeluje 17, a usluge koje nude su individualno i grupno informiranje, individualno i grupno profesionalno savjetovanje, radionice, seminare, predavanja i prezentacije, informativni materijal i brošure o obrazovanju, zapošljavanju i tržištu rada, interaktivne upitnike, računalni program „Moj izbor“ i portal e-USmjeravanje⁹.

Hrvatska kroz Operativni program "Učinkoviti ljudski potencijali 2021.-2027." korištenjem sredstva Europskog socijalnog fonda plus provodi Mjere aktivne politike zapošljavanja. Nastavljaju se na prethodno razdoblje s posebnim fokusom na skupine koje su u nepovoljnom položaju na tržištu rada, uključujući poticaje za zapošljavanje, programe pripravnštva i podršku samozapošljavanju. Također, planira se provođenje inicijativa za otvaranje novih radnih mjesta te mjera usmjerenih na obrazovanje

⁹ O CISOK-u, dostupno na mrežnoj stranici <https://cisok.hzz.hr/o-cisok-u/>

odraslih s ciljem povećanja sudjelovanja u cjeloživotnom učenju. Jedna od ključnih reformi je uvođenje sustava vaučera koji će omogućiti usavršavanje zaposlenih te osposobljavanje i dodatno obrazovanje nezaposlenih osoba. Uz to, planirano je jačanje sektora društvenog poduzetništva i poticanje veće uključenosti žena na tržištu rada putem lokalno prilagođenih projekata. Kako bi se mladima olakšao ulazak na tržište rada, iz sredstava Europskog socijalnog fonda plus financirat će se provedba ALMA inicijative. Ovaj program prekogranične mobilnosti namijenjen je NEET mladima u dobi od 18 do 30 godina. Cilj inicijative je pružiti im priliku za stjecanje radnog iskustva i podršku u pronalasku održivog zaposlenja¹⁰.

4.3. NEET populacija u Rumunjskoj

U Rumunjskoj visoka stopa NEET populacije predstavlja ozbiljan izazov za društvenu i ekonomsku stabilnost. Jedna je od zemalja s konstantno najvišom stopom NEET populacije u Europskoj uniji te je daleko iznad cilja od 9%. Jednu od nižih stopa imala je 2020. godine no već sljedeće godine, uslijed pandemije COVID-19 stopa je 2021. porasla za čak 3,7 postotna boda što je najveći rasta stope NEET populacije za tu godinu (Eurostat, 2024.).

Tablica 4.3.1.

Stopa NEET populacije u Rumunjskoj od 2014. do 2023.

2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.	2022.	2023.
19,9	20,9	20,2	17,8	17,0	16,8	16,6	20,3	19,8	19,3

Izvor: Eurostat, 2024.

Visoka stopa NEET populacije ukazuje na sistavne probleme u tranziciji mladih s obrazovanja na tržište rada (ETUC - European Trade Union Confederation, 2024.), ali

¹⁰ Mjere aktivne politike zapošljavanja, dostupno na mrežnoj stranici <https://esf.hr/esfplus/mjere-aktivne-politike-zaposljavanja/>

su za visoku stopu zaslužni i drugi faktori. Obrazovni sustav nije u skladu s tržištem rada i mladi nakon završetka školovanja ne posjeduju vještine koje su potrebne na tržištu rada (Caroleo i sur, 2022.), a ukidanje strukovnih škola u prošlosti dovelo je do smanjenja prilika za mlade koji žele steći praktične vještine potrebne za zapošljavanje (ETUC - European Trade Union Confederation, 2024.). Rumunjska ima i velik postotak mladih koji napuštaju školu prije završetka obrazovanja, njih čak 15% (Caroleo i sur., 2022.), dok je prema podacima iz 2018. godine taj postotak za Romsku populaciju još veći, čak 19%, što dovodi do povećanja NEET populacije i njihove slabe integracije na tržište rada (Meirosu, 2018.). Razina obrazovanja roditelja također igra ključnu ulogu u vjerojatnosti da će mladi završiti u NEET statusu. Istraživanja pokazuju da mladi čiji roditelji imaju nisku razinu obrazovanja imaju veću vjerojatnost da napuste školovanje ranije i da ostanu izvan tržišta rada (Neagu i sur., 2024.).

Populacija Roma čini značajan udio u ukupnom stanovništvu Rumunjske, a mladi Romi često su u posebno nepovoljnom položaju kada je riječ o obrazovanju, tržištu rada i društvenoj integraciji. Stopa NEET mladih u romskoj zajednici viša je od nacionalnog prosjeka što ukazuje na složene prepreke s kojima se ova skupina suočava u procesu obrazovanja i zapošljavanja. Podaci iz 2017. godine pokazuju da je više od 63% Roma u dobi od 16 do 24 godine bilo u NEET statusu naspram prosjeku Europske unije od 12%. Tome doprinosi rano napuštanje škole i ograničeno obrazovanje uslijed financijskih poteškoća i diskriminacije u obrazovnom sustavu, ali i činjenica da većina Roma živi u ruralnim područjima gdje im je ograničen pristup obrazovanju. (Meirosu, 2018.). Jedan od glavnih razloga ranog napuštanja školovanja kod Roma su rani brakovi i trudnoće među djevojkama što ih dodatno isključuje iz obrazovnog sustava i tržišta rada (Mihai i Nitu, 2024.). Rumunjska ima najveći postotak žena u NEET populaciji, čak 24,8% te jednu od najvećih razlika između žena i muškaraca, čak 10,7 postotna boda (Eurostat, 2024.) što se može pripisati očekivanjima da žene preuzmu obiteljske odgovornosti brige o djeci i starijim članovima obitelji, ali i slabom podrškom za balansiranje obiteljskog i profesionalnog života. Stereotipi i nedostatak institucionalne podrške otežavaju nastavak školovanja i pristup programima osposobljavanja (Mihai i Nitu, 2024.). Također, istraživanja pokazuju da žene češće nasljeđuju NEET status zbog smanjenih mogućnosti zapošljavanja i veće ovisnosti o obiteljskoj potpori (Neagu i sur., 2024.). Osim toga romska populacija suočava se s

poteškoćama pri zapošljavanju. Prisutnost na formalnom tržištu rada je niska, a mnogi su prisiljeni raditi u nesigurnim i neformalnim uvjetima. suočavaju se s diskriminacijom prilikom zapošljavanja zbog predrasuda i nedostatka radnog iskustva, nemaju dovoljno prilika za stručno osposobljavanje zbog loše informiranosti i otežanog pristupa, ali i zbog geografske izolacije s obzirom na to da većina Roma živi u ruralnim i marginaliziranim područjima gdje je pristup školama, osposobljavanju i radnim mjestima ograničen. Jedan od ključnih problema u integraciji romske populacije je manjak specifičnih politika usmjerenih na njihove potrebe. Sve navedeno dodatno pridonosi problemu NEET mladih (Meirosu, 2018.).

S visokom stopom NEET populacije u Rumunjskoj posebno se suočavaju ruralna područja te je Rumunjska zemlja s najvišom stopom NEET populacije u ruralnim područjima (Eurostat, 2024.) što dodatno doprinosi siromaštvu i socijalnoj marginalizaciji (Neagu i sur., 2021.). Jedan od ključnih problema s kojima se suočavaju mladi u ruralnim sredinama su nedostatak radnih mjesta i ekonomske mogućnosti. Poslovi u poljoprivredi koji su im često jedini dostupni nisu dovoljno stabilni i ne nude dugoročne karijerne mogućnosti. Ograničen im je pristup obrazovanju i osposobljavanju te često rano napuštaju školovanje zbog loše prometne povezanosti, nedostatka škola i financijskih prepreka. U ruralnim područjima nedostaje radnih mjesta i mladi često moraju migrirati u urbana područja ili inozemstvo kako bi se zaposlili što dovodi do depopulacije ruralnih zajednica. Zbog ekonomske nesigurnosti mnogi nemaju mogućnost ulaganja u vlastito obrazovanje (Călăfăteanu i Lonean, 2016.) te se mladi često oslanjaju na prihode svojih obitelji, najčešće prihode od poljoprivrede koja je nesigurna i neprofitabilna (Petrescu i sur., 2022.). Nedostatak pristupa internetu, modernim tehnologijama i digitalna nepismenost mladima u ruralnim područjima dodatno otežava pronalazak zaposlenja ili sudjelovanje u programima osposobljavanja (Neagu i sur., 2021.). Državne i europske politike često ne uzimaju u obzir potrebe ruralne NEET populacije (Petrescu i sur., 2021.) te se zbog toga mladi u ruralnim područjima suočavaju s dugotrajnom nezaposlenošću i socijalnom isključenošću (Petrescu i sur., 2022.).

Visoka stopa emigracije mladih iz Rumunjske dodatno utječe na NEET populaciju (Balan, 2017.), no i migracije roditelja koje dovode do broja djece koja su ostavljena

kod kuće i imaju veći rizik da postanu dio NEET statistike zbog nedostatka roditeljske podrške i usmjeravanja (Mihai i Nitu, 2024.).

Kada govorimo o strateškom okviru Europske unije Garancija za mlade ključni je program za borbu protiv visokih stopa NEET populacije. Provedba u Rumunjskoj započela je 2014. godine, a provedbu koordinira Ministarstvo rada, obitelji, socijalne zaštite i starijih osoba u suradnji s odgovarajućim ministarstvima. U tom kontekstu Ministarstvo rada, obitelji, socijalne zaštite i starijih osoba, temeljem javno-privatnog partnerstva, provelo je dva pilot projekta koji su prethodili Garanciji za mlade, a financirani su iz Europskog socijalnog fonda putem Operativnog plana za ljudske resurse i razvoj 2007. – 2013. Pilot-projekti „Garancija za mlade“ i „Ulaganje u mlade, ulaganje u našu budućnost!“, provedeni u razdoblju od prosinca 2013. do lipnja 2015., bili su usmjereni na mlade u dobi od 15 do 24 godine (ciljna skupina od preko 5000 pojedinaca), uključujući mlade koji su završili maturu, NEET mlade, osobe koje traže posao, neaktivne osobe, mlade nezaposlene i dugotrajno nezaposlene osobe. Rumunjska vlada usvojila je niz mjera za podršku mladim NEET osobama temeljenih na Memorandumu za odobravanje Plana provedbe Garancije za mlade 2014.–2015. iz prosinca 2013., koji je koordinirala Nacionalna agencija za zapošljavanje, a plan je podnesen Europskoj komisiji u prosincu 2013., s revidiranom verzijom u travnju 2014. Projekt Garancija za mlade posvećuje posebnu pažnju mladima koji su izloženi riziku ulaska ili ostanka u kategoriji NEET osoba (Balan, 2017.). Provedba je uključivala mjere usmjerene na ranu intervenciju i aktivaciju, odnosno identifikaciju i savjetovanje mladih osoba u NEET statusu putem javnih službi za zapošljavanje i podršku za integraciju na tržište rada, odnosno financijsku potporu za zapošljavanje mladih uključujući subvencije za poslodavce i programe mobilnosti. Kako bi se približili mladim NEET osobama osnovana su 27 pilotna centra Garancije za mlade što je ostvareno kroz suradnju javnih službi za zapošljavanje s partnerima iz poslovnog sektora, sindikatima i nevladinim organizacijama i profesionalnim udrugama, odnosno fondacijama. Unutar ovih centara registrirano je 6 475 mladih koji su dobili integrirane pakete aktivnih mjera zapošljavanja (Petrescu i sur., 2021).

Učinkovitost ovog programa bila je ograničena te je između 2014. i 2017. godine samo 14,1% NEET mladih bilo uključeno u program, što je znatno ispod prosjeka Europske unije od preko 40% (Petrescu i sur., 2021). To možemo pripisati i činjenici da je najveći

broj NEET populacija pripadnik romske zajednice koja je često slabo uključena zbog nedostatka informacija i birokratskih prepreka. Mladi Romi često napuštaju školu prije nego steknu kvalifikacije potrebne za sudjelovanje u programu Garancije za mlade. Unatoč anti-diskriminacijskim zakonima i dalje se suočavaju s predrasudama pri zapošljavanju što umanjuje učinak subvencija poslodavcima (Meirosu, 2018.). Također, program nije bio dovoljno prilagođen i fokusiran na ruralna područja u kojima živi najveći postotak NEET populacije i većina romske populacije te nije postojala niti jedna specifična mjera namijenjena isključivo ruralnim područjima i mladima u ruralnim zajednicama (Petrescu i sur., 2021.).

Mjere provedbe Garancije za mlade na području integracije mladih na tržište rada bile su podržane kroz Inicijativu za zapošljavanje mladih. Prema izvješću o evaluaciji inicijativa je pridonijela održivoj integraciji mladih NEET osoba na tržište rada u vrlo maloj mjeri jer je broj podržanih mladih činio samo mali dio krajnjeg cilja programa. Prema istom tom izvješću, Rumunjska se nalazila na posljednjem mjestu u Europskoj uniji po postotku sredstva dodijeljenih iz ukupnog proračuna Inicijative za zapošljavanje mladih (samo 15%) kao i po postotku potrošenih sredstava (samo 3%). 2019. godine bilo je prijavljeno samo 2 047 sudionika, što je pri dnu ljestvice na razini Europske unije, a od njih je samo 1 014 uspješno završilo program odnosno pronašlo zaposlenje. Šest mjeseci nakon završetka programa samo je 647 osoba još uvijek bilo zaposleno (Petrescu i sur., 2021.).

4.4. Tablični prikaz NEET populacije u odabranim zemljama

Temeljem ranije navedenih podataka u tablici 4.4.1. pružit će se pregled NEET populacije u odabranim zemljama.

Tablica 4.4.1.

Dimenzije analize NEET populacije u odabranim državama članicama

Dimenzija analize	Nizozemska	Hrvatska	Rumunjska
Stopa NEET populacije	Najniža stopa u EU (4,7% u 2023.), značajno ispod	Srednja stopa NEET populacije (11,8% u 2023.), nešto iznad	Najviša stopa u EU (19,3% u 2023.), daleko

	prosjeaka EU (11,2%) i cilja EU do 2030. (9%).	prosjeaka EU, ali u padu od 2013.	iznad cilja EU od 9%.
Ranjive skupine u NEET populaciji	Mladi migranti i osobe s invaliditetom suočavaju se s izazovima pri integraciji na tržište rada.	Najviše pogođeni su mladi bez radnog iskustva, dugotrajno nezaposleni i mladi iz ruralnih područja.	Najviše pogođeni su mladi Romi, žene, ruralna populacija. Ograničen pristup obrazovanju i zapošljavanju zbog diskriminacije.
Obrazovni sustav i prijelaz na tržište rada	Visoko strukturiran i fleksibilan sustav koji mladima pruža vještine relevantne za tržište rada. Strukovno obrazovanje je cijenjeno među poslodavcima.	Neusklađenost obrazovnog sustava i potreba tržišta rada. Strukovno obrazovanje slabo priprema mlade za zapošljavanje, a visoko obrazovanje ne jamči posao.	Visoka stopa ranog napuštanja školovanja. Ukidanje strukovnih škola smanjilo prilike za praktične vještine. Velika razlika u obrazovanju između urbanih i ruralnih područja.
Tržište rada	Fleksibilni ugovori i rad preko agencija omogućuju lakši ulazak na tržište rada, ali stvaraju nesigurnost zaposlenja.	Mladi se suočavaju s dugotrajnim traženjem posla i nesigurnošću zapošljavanja. Mnogi biraju emigraciju zbog nepovoljnih uvjeta.	Mladi u ruralnim područjima teško nalaze posao. Neformalni rad i diskriminacija otežavaju integraciju na tržište rada.
Politike zapošljavanja	Program Youth Unemployment Approach (YUA) povezuje mlade s poslodavcima i omogućuje stručno osposobljavanje.	Mjere aktivne politike zapošljavanja uključuju subvencije, pripravništva i podršku samozapošljavanju, ali imaju ograničen dugoročni učinak.	Politike imaju ograničen doseg, a integracija NEET mladih na tržište rada je spora i neefikasna.
Strateški okvir	Decentralizirana provedba Garancije za mlade kroz lokalne vlasti, ali s kritikama Europske komisije zbog slabog učinka. Financiranje putem nacionalnog	Široka implementacija Garancije za mlade, ali s problemima ciljanosti i dugoročnog učinka. Financiranje putem ESF+, YEI i nacionalnog proračuna. Planirane	Slaba implementacija Garancije za mlade. Samo 14,1% NEET mladih uključeno u program (2014.-2017.), daleko ispod prosjeka

	proračuna i europskih fondova, ali je fokus na kratkoročnim mjerama.	reforme uključuju vaučere za cjeloživotno obrazovanje.	EU. Niska iskorištenost EU fondova. Samo 15% sredstava YEI dodijeljeno, a samo 3% potrošeno.
--	--	--	--

5. Rasprava

Iz svega do sad navedenog vidljivo je da je problem NEET populacije Europska unije shvatila ozbiljno te da je ona ključan akter u borbi za smanjenje stopa NEET populacije. Od kada je ušao u političku raspravu termin NEET postao je moćan alat za skretanje pažnje na ranjivost mladih te na mobilizaciju donositelja politika u rješavanju problema njihove participacije na tržištu rada i u društvu (Liszka i Walawender, 2018.; Mascherini, 2019.). NEET populacija prvi je put obuhvaćena Strategijom Europa 2020, nastavilo se Garancijom za mlade i Inicijativom za zapošljavanje mladih (YEI) za koju je u periodu 2014. do 2020. bilo izdvojeno čak 6 milijardi eura (Mascherini, 2019.), dok uvođenje Inicijative za aktivno uključivanje mladih (ALMA) pokazuje kontinuitet u naporima Europske unije da pruži financijsku podršku mladima u nepovoljnom položaju. No, unatoč naporima, još uvijek postoje velike razlike među državama članicama. Komparacijom Nizozemske, Hrvatske i Rumunjske identificirat ćemo ključne čimbenike koji utječu na NEET status, a koji bi mogli dati objašnjenje te razlike.

Nizozemska se ističe kao država s najnižom stopom NEET populacije, Rumunjska ima najvišu stopu, a Hrvatska se nalazi između ta dva ekstrema s padajućim trendom NEET populacije, ali je i dalje iznad cilja Europske unije do 2030. godine od 9%.

Jedan od faktora za NEET status je obrazovni sustav i prijelaz na tržište rada. Nizozemska ima visoko strukturiran i fleksibilan obrazovni sustav koji je u skladu s potrebama tržišta rada. Mladi se u obrazovnom sustavu usmjeravaju na temelju svojih sposobnosti i interesa, a strukovno obrazovanje je visoko cijenjeno među poslodavcima. Obrazovanje je obvezno do 16. godine, a do 18. godine učenici moraju

steći kvalifikacijsku diplomu, što ih dodatno zadržava u sustavu obrazovanja. Troškovi obrazovanja su niski pa je tako obrazovanje svima dostupno.

Hrvatska se suočava s problemom nesklada između obrazovnog sustava i potreba tržišta rada. Strukovno obrazovanje često ne pruža dovoljno praktičnih vještina, a visoko obrazovanje ne jamči zapošljavanje nakon završetka obrazovanja. Mladi se suočavaju s dugim prijelaznim razdobljem između završetka školovanja i prvog zaposlenja što povećava rizik od ulaska u NEET populaciju.

Rumunjska ima visok udio mladih koji rano napuštaju školovanje, a ukidanje strukovnih škola u prošlosti dodatno je smanjilo mogućnosti mladima za stjecanje praktičnih vještina. Osim toga, velik postotak Roma i mladih u ruralnim područjima ima ograničen pristup obrazovanju zbog što kasnije negativno utječe na njihovu mogućnost zapošljavanja.

Drugi faktor je tržište rada i zapošljivost mladih. Nizozemska ima tržište rada koje je specifično za zanimanja (Occupational Labour Market – OLM) što znači da su stečene vještine izravno primjenjive u radnom okruženju. Fleksibilni oblici zapošljavanja, poput privremenih ugovora i rada putem agencija, omogućuju mladima lakši ulazak na tržište rada, ali istovremeno stvaraju nesigurnost dugoročnog zapošljavanja.

U Hrvatskoj mladi često nailaze na prepreke pri zapošljavanju zbog nedostatka radnog iskustva, a poslodavci su često nepovjerljivi prema mladim radnicima bez prakse. Poslovi često ne odgovaraju njihovim kvalifikacijama, a nesigurnost radnih uvjeta i dugotrajna nezaposlenost potiču trend iseljavanja. Također, postoji nesklad između stečenih znanja u tercijarnom obrazovanju i potreba tržišta rada pa Hrvatska ima velik broj visokoobrazovanih NEET osoba.

Rumunjska ima najviše problema s dugotrajnom nezaposlenošću mladih, a tržište rada nije prilagođeno potrebama mladih. Ruralna područja posebno su pogođena nedostatkom radnih mjesta, nesigurnošću poslova u poljoprivredi, ali i nedostatkom informacija zbog digitalne nepismenosti. S problemima se suočavaju i mladi Romi koji često rade u neformalnom sektoru zbog diskriminacije i nedostatka obrazovanja. Visoka stopa emigracije dodatno otežava integraciju mladih u društvo i gospodarstvo. Kako bi se smanjila stopa NEET populacije, ključno je usmjeriti se na mjere koje

uključuju poboljšanje povezanosti obrazovnog sustava s tržištem rada, podršku mladima u ruralnim područjima te prilagođene programe za ranjive skupine poput Roma i mladih žena (Caroleo i sur., 2022.).

Treći faktor su politike i mjere za smanjenje NEET populacije. Nizozemska provodi aktivne politike zapošljavanja kroz programe poput Youth Unemployment Approach (YUA) koji povezuje NEET populaciju s radnim prilikama i omogućuje stručno osposobljavanje. Međutim, neki istraživači ističu da je nizozemski sustav Garancije za mlade manje učinkovit jer postiže relativno niske rezultate unutar četiri mjeseca od ulaska mladih u NEET status.

Hrvatska je implementirala Garanciju za mlade kroz aktivne mjere zapošljavanja putem Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Iako su programi uspješni u kratkoročnom povećanju zaposlenosti dugoročni učinak ostaje ograničen. Poseban problem predstavlja neadekvatno ciljanje ranjivih skupina kao što su teško zapošljive i dugotrajno nezaposlene mlade osobe. Hrvatska se suočava i s problemom iseljavanja mladih ljudi pa je zbog tog fenomena teško procijeniti uspješnost poduzetih mjera.

Rumunjska također implementira Garanciju za mlade, ali s vrlo ograničenim učinkom što može biti pripisano diskriminaciji prema najranjivijim skupinama i nedostatku informacija. U razdoblju 2014. do 2017. godine samo 14,1% NEET mladih bilo je uključeno u program što je znatno ispod prosjeka EU (Petrescu i sur., 2021.). Još jedna kritika programa je ta da nisu dovoljno usmjereni na ruralna područja i romsku populaciju i to umanjuje njihovu učinkovitost.

Komparativna analiza ove tri države pokazuje nam da je stopa NEET populacije u velikoj mjeri uvjetovana strukturom obrazovnog sustava, fleksibilnošću tržišta rada, učinkovitošću javnih politika i uspješnom implementacijom strategija i programa Europske unije. Ex-post analiza politika pokazala je da, iako su mjere poput Garancije za mlade i ESF+ donijele određene pomake, njihova implementacija u Hrvatskoj i Rumunjskoj nije bila dovoljno učinkovita. Nizozemska se ističe kao primjer dobre prakse s niskom stopom NEET populacije zahvaljujući kvalitetnom obrazovanju prilagođenom tržištu rada, fleksibilnom tržištu rada te aktivnim politikama zapošljavanja. Hrvatska bilježi određena poboljšanja, ali i dalje postoje izazovi s usklađivanjem obrazovanja, ciljanjem najugroženijih skupina te problem iseljavanja

mladih. Rumunjska se suočava s najvećim problemima zbog visoke stope ranog napuštanja školovanja, marginalizacije Roma i ruralne populacije te zbog neučinkovitih politika zapošljavanja koje također nisu usmjerene prema onima kojima su najpotrebnije. Ova saznanja mogu poslužiti kao temelj za unaprjeđenje politika u državama koje imaju problema s visokom stopom NEET populacije.

Ranije spomenut teorijski okvir temelji se na nekoliko ključnih teorija koje pomažu u razumijevanju uzroka, karakteristika i posljedica NEET statusa te daju temelje za analizu politika usmjerenih na ovu populaciju. Teorija ekoloških sustava razvoja objašnjava kako različiti slojevi društvene okoline utječu na mlade u NEET statusu. U radu se analiziraju politike Europske unije koje djeluju na makro razini (EU strategije i programi poput Garancije za mlade i ESF+), dok se kroz komparativnu analizu Hrvatske, Nizozemske i Rumunjske istražuju razlike u egzosustavu (tržište rada, obrazovni sustavi, institucionalni odgovori države), a mezosustav se odražava kroz interakciju između obrazovnih institucija i tržišta rada. Razlike u NEET stopama između Nizozemske, Hrvatske i Rumunjske mogu se djelomično objasniti razlikama u ekološkim sustavima, od razvijenosti tržišta rada do dostupnosti podrške mladima. Teorija kontrole životnog vijeka naglašava da su različiti razvojni ciljevi povezani s određenim životnim fazama te da kašnjenje u njihovom ostvarivanju može dovesti do dugoročnih negativnih posljedica. Rezultati analize u radu potvrđuju teoriju životnog vijeka jer se mladi u NEET statusu, posebno dugotrajno nezaposleni, suočavaju s otežanim povratkom na tržište rada i većim rizikom socijalne isključenosti. Primjer Nizozemske, gdje postoji snažan sustav karijernog usmjeravanja i strukovnog obrazovanja, pokazuje da sustavi koji omogućuju laganu tranziciju iz sustava obrazovanja na tržište rada smanjuju rizik od NEET statusa, dok hrvatski i rumunjski primjer potvrđuju da mladi nakon neispunjenja određenog cilja, u ovom slučaju ispadanja iz sustava obrazovanja imaju poteškoće s reintegracijom na tržište rada. Teorija ljudskog kapitala naglašava važnost ulaganja u obrazovanje, vještine i osposobljavanje kako bi se povećala zapošljivost pojedinaca, dok manjak ulaganja u ljudski kapital povećava rizik od dugotrajne nezaposlenosti i ekonomske neaktivnosti. Rad pokazuje da zemlje s nižim stopama NEET populacije imaju obrazovne sustave koji su bolje prilagođeni tržištu rada, dok zemlje poput Rumunjske, s visokim udjelom NEET populacije, često imaju slabije povezan sustav obrazovanja s tržištem rada.

Teorija socijalne isključenosti objašnjava kako mladi u NEET statusu mogu dugoročno ostati marginalizirani i izgubiti pristup obrazovanju, tržištu rada i socijalnoj integraciji što se i događa određenim ranjivim skupinama u Rumunjskoj.

Analiza sociodemografskih obilježja pokazuje da su određene skupine mladih izloženije riziku NEET statusa. Posebno se ističe ranjivost žena, ruralne populacije te mladih s nižim stupnjem obrazovanja. Usporedba s praksama u Nizozemskoj sugerira da su ciljani programi obrazovanja i aktivne politike zapošljavanja ključni za smanjenje broja mladih u NEET statusu. Hrvatska i Rumunjska pokazuju potrebu za boljim povezivanjem obrazovnog sustava s tržištem rada, ali i jačanje socijalnih mjera za ranjive skupine.

Razlike između ove tri zemlje ukazuju nam na važnost jačanja veza između obrazovnog sustava i tržišta rada, na važnost ciljanih programa za ranjive skupine te na važnost integriranih obrazovnih i radnih politika. S obzirom na ciljeve Europske unije do 2030. godine daljnje reforme bit će ključne za smanjenje NEET populacije u Hrvatskoj i Rumunjskoj, dok Nizozemska može poslužiti kao model uspješne integracije mladih na tržište rada.

6. Zaključak

Iako je NEET stopa u padu, problem NEET populacije predstavlja jedan od značajnijih izazova s kojima se suočava Europska unija jer ne pogađa samo mlade pojedince nego i šire društvo i gospodarstvo. Mladi koji nisu u obrazovanju, nisu zaposleni niti su uključeni u programe osposobljavanja suočavaju se s povećanim rizikom od socijalne isključenosti, siromaštva i dugoročne nezaposlenosti, a to dugoročno rezultira negativnim društvenim i ekonomskim posljedicama. S tim u vidu Europska unija kroz različite strategije, inicijative i programe nastoji smanjiti stopu NEET populacije te omogućiti mladima bolju integraciju na tržište rada i nastavak ili ostanak u sustavu obrazovanja.

Iz prikaza strateškog okvira Europske unije vidljivo je kako su strategije, inicijative i programi koje donosi ključni pokretači rješavanja problema NEET populacije, no

uspješna provedba ovisi o prilagodbi nacionalnim politikama i suradnji različitih dionika od vlade, obrazovnih institucija, poslodavaca pa sve do organizacija civilnog društva.

Komparativna analiza provedena u ovom radu ukazala je na značajne razlike među državama članicama ovisno o njihovom uređenju i politikama, ali i specifičnostima s kojima se države u kontekstu NEET populacije susreću. Slučaj Nizozemske pokazuje kako učinkovit obrazovni sustav, rana intervencija i usklađenost obrazovanja s potrebama tržišta rada mogu rezultirati niskom stopom NEET populacije. S druge strane slučaj Hrvatske i Rumunjske pokazuje da, unatoč naporima i politikama usmjerenima na poboljšanje položaja mladih, i dalje mogu postojati izazovi ako politike nisu dobro usmjerene i ako fokus nije na pravim problemima. Te dvije države i dalje bilježe izazove u području NEET populacije te je potrebna daljnja prilagodba i ulaganje u obrazovanje, stručno osposobljavanje i aktivne politike zapošljavanja.

Za budućnost je ključno da se radi na prepoznavanju NEET populacije, koja vrlo lako ispada iz evidencija, kako bi države članice Europske unije mogle nastaviti s provedbom i unaprjeđenjem postojećih politika pridržavajući se smjernica koje uključuju jačanje obrazovnih i profesionalnih kompetencija mladih, unaprjeđenje usklađenosti obrazovnog sustava s tržištem rada, promicanje cjeloživotnog učenja te osiguravanje mjera podrške za ranjive skupine.

Potrebno je spomenuti ograničenja provedene komparativne analize i analize politika u ovom radu a to je ograničenje dostupnosti podataka te posljedična veza odabranih dimenzija jer, iako su navedene dimenzije povezane s NEET statusom ne možemo sa sigurnošću utvrditi uzročno-posljedične veze između obrazovanja, tržišta rada, politika, strategija i NEET populacije. Ovaj rad daje temelj za daljnja istraživanja praćenja NEET populacije kroz dulji vremenski period kako bi se evaluirale politike, implementacija strategija, programa i inicijative i prijelazi iz sustava obrazovanja na tržište rada kako bi se prepoznale najbolje prakse, identificirale najučinkovitije mjere i prilagodili budući programi.

Smanjenje stope NEET populacije nije samo socijalno pitanje već je to pitanje dugoročne održivosti europskog gospodarstva i društva. Ulaganjem u mlade osigurava se ekonomska stabilnost i bolja budućnost za sve generacije unutar Europske unije.

POPIS TABLICA

Tablica 3.6.1. *Prikaz strateškog okvira, str. 28*

Tablica 4.1.1. *Stopa NEET populacije u Nizozemskoj od 2014. do 2023., str. 31*

Tablica 4.2.1. *Stopa NEET populacije u Hrvatskoj od 2014. do 2023., str. 35*

Tablica 4.3.1. *Stopa NEET populacije u Rumunjskoj od 2014. do 2023., str. 39*

Tablica 4.4.1. *Dimenzije analize NEET populacije u odabranim državama članicama, str. 43*

POPIS SLIKA

Slika 2.4.1. *Kretanje stope NEET populacije u Europskoj uniji unazad 10 godina, str. 11*

Slika 2.4.2. *Stopa NEET populacije u zemljama Europske unije 2013. i 2023. godine, str. 12*

Slika 2.4.1.1. *Dobna struktura NEET populacije u Europskoj uniji, str. 13*

Slika 2.4.1.2. *Stupanj obrazovanja NEET populacije u Europskoj uniji, str. 14*

Slika 2.4.1.3. *Spolna struktura NEET populacije u Europskoj uniji, str. 15*

LITERATURA

1. Balan, M. (2017). European and national policies regarding social inclusion of NEET youths. *Hyperion International Journal of Econophysics and New Economy*. 10(2), 136-156.
2. Batini, F., Corallino, V., Toti, G., & Bartolucci, M. (2017). NEET: a phenomenon yet to be explored. *Interchange*, 48, 19-37.
3. Baturina, D., Majdak, M., & Berc, G. (2020). Perspektiva NEET populacije u urbanoj aglomeraciji Zagreb prema percepciji stručnjaka i mladih u NEET statusu i kako im pomoći?. *Sociologija i prostor*, 58(3(218)), 403-431.

4. Bedeniković, I. (2017). (Ne)zaposlenost mladih i NEET populacija u Hrvatskoj. *Mali Levijatan: studentski časopis za politologiju*, 4(1), 75-90.
5. Bejaković, P. (2020). Važnost aktivne politike zapošljavanja i njezine evaluacije u Hrvatskoj. *Revija za socijalnu politiku*, 27(3), 329-341.
6. Bejaković, P., & Mrnjavac, Ž. (2016). Nezaposlenost mladih i mjere za njezino ublažavanje u Hrvatskoj. *Političke analize: tromjesečnik za hrvatsku i međunarodnu politiku*, 7(27), 32-38.
7. Bekker, S., & Klose, S. (2016). NEETs - Can the Dutch meet their needs?. *Politiche Sociali*, 2016(2), 249-268.
8. Berlingieri, F., Bonin, H., & Sprietsma, M. (2014). *Youth unemployment in Europe: Appraisal and policy options*. Stuttgart: ZEW Gutachten
9. Bežovan, G., & Baturina, D. (2019). Europski stup socijalnih prava. *Revija za socijalnu politiku*, 26(1), 115-122.
10. Bežovan, G., Berc, G., Majdak, M., Baturina, D., & Rozman, S. (2019). *Kako odgovoriti na izazove integracije i reaktivacije mladih u NEET statusu?*. Zagreb: CERANEO.
11. Bilić, N., & Jukić, M. (2014). Nezaposlenost mladih – ekonomski, politički i socijalni problem s dalekosežnim posljedicama za cjelokupno društvo. *Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta JJ Strossmayera u Osijeku*, 30(2), 485-505.
12. Bjarnason, T., & Sigurdardottir, T. J. (2003). Psychological distress during unemployment and beyond: social support and material deprivation among youth in six northern European countries. *Social science & medicine*, 56(5), 973-985.
13. Bynner, J., & Parsons, S. (2002). Social exclusion and the transition from school to work: The case of young people not in education, employment, or training (NEET). *Journal of Vocational Behavior*, 60(2), 289-309.
14. Călăfăteanu, A.-M., & Lonean, I. (2016). *The invisible youth in rural Romania and development perspectives*. European Union & Council of Europe, Joint programme Portal. Dostupno na mrežnoj stranici: <https://pjp->

eu.coe.int/documents/42128013/47262247/The+invisible+youth+in+rural+Romania.pdf/3d5df70a-4b9c-4f38-93b8-7ce4ea39b7ce?t=1463506417000

15. Caroleo, F. E., Rocca, A., Mazzocchi, P., & Quintano, C. (2020). Being NEET in Europe before and after the economic crisis: An analysis of the micro and macro determinants. *Social Indicators Research*, 149(3), 991-1024.
16. Caroleo, F.E, Rocca, A., Neagu, G., & Keranova, D. (2022). NEETs and the Process of Transition From School to the Labor Market: A Comparative Analysis of Italy, Romania, and Bulgaria. *Youth & Society*. 54(2S), 109S-129S.
17. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. Youth on the Move. An initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union (2010). Brussels: European Commission.
18. Dicks, A. (2023). *NEET in the Netherlands*. Doktorska disertacija. Maastricht: Maastricht University.
19. Dicks, A., & Levels, M. (2022). NEET during the School-to-Work Transition in the Netherlands. U: Levels, M., Brzinsky-Fay, C., Holmes, G., Jongbloed, J. & Taki, H (ur.), *The Dynamics of Marginalized Youth. Not in Education, Employment, or Training Around the World*, (str. 25 – 55). London: Routledge.
20. Eleveld, A., Bazzani, T., De Le Cour, A., & Staszewska, E. (2022). Implementation of the European Youth Guarantee and the Right to Work: A Comparative Analysis of Traineeship Programmes Under the EU Active Labour Market Policy. *International Journal of Comparative Labour Law and Industrial Relations*, 38(3), 269-298.
21. Escudero, V., & Lopez Mourelo, E. (2017). The European Youth Guarantee: A systematic review of its implementation across countires. *ILO Working Papers*, (21), 1-29.
22. ETF - European Training Foundation (2018). *Guide to Policy Analysis*. Posjećeno 15.02.2025. na mrežnoj stranici

https://www.etf.europa.eu/sites/default/files/m/5259683904221967C12582B000587B98_Guide%20to%20policy%20analysis.pdf .

23. Eurofound (2012). NEETs-Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Posjećeno 08.01.2025. na mrežnoj stranici Eurofounda: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2012/neets-young-people-not-employment-education-or-training-characteristics-costs-and>
24. Eurofound (2016). Exploring the diversity of NEETs. Luxembourg: Publications Office of the European Union. Posjećeno 08.01.2025. na mrežnoj stranici: <https://www.eurofound.europa.eu/en/publications/2016/exploring-diversity-neets>
25. European Commission (2024). ALMA: Aim-Learn-Master-Achieve: Active inclusion initiative for integrating disadvantaged young people not in education, employment or training (NEETs) through mobility
26. European Union (2014). Erasmus+ – Transnacionalna partnerstva EU-a u područjima obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta. Posjećeno 20.01.2025. na mrežnoj stranici: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HR/TXT/?uri=LEGISSUM:150102_1&frontOfficeSuffix=%2F
27. European Union (2017). Europa 2020.: strategija Europske unije za rast i zapošljavanje. Posjećeno 20.01.2025. na mrežnoj stranici: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/europe-2020-the-european-union-strategy-for-growth-and-employment.html>
28. Europska komisija (2021). Erasmus+ 2021-2027. Luxembourg: Ured za publikacije Europske unije.
29. Europska komisija (2023). Europski semestar. Posjećeno 20.01.2025. na mrežnoj stranici: https://commission.europa.eu/business-economy-euro/european-semester_hr#ref-%C5%A1to-je-europski-semestar
30. Eurostat (2024). Statistics on young people neither in employment nor in education or training. Preuzeto 11.01.2025. s mrežne stranice: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

[explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Highlights](https://www.oecd.org/education/inequality/Explained/index.php?title=Statistics_on_young_people_neither_in_employment_nor_in_education_or_training#Highlights)

31. Ferragina, E., & Deeming, C. (2022). Methodologies for comparative social policy analysis. U Nelson, K., Nieuwenhuis, R. i Yerkes, M. (ur.), *Social Policy in Changing European Societies, Research Agendas for the 21st Century*, 218-234. Cheltenham: Edward Elgar Publishing Limited.
32. Gutiérrez-García, R. A., Benjet, C., Borges, G., Méndez Ríos, E., & Medina-Mora, M. E. (2018). Emerging adults not in education, employment or training (NEET): socio-demographic characteristics, mental health and reasons for being NEET. *BMC public health*, 18, 1-11.
33. Konle-Seidl, R., & Picarella, F. (2021). Youth in Europe: Effects of COVID-19 on their economic and social situation. European Parliament.
34. Komunikacija komisije europskom parlamentu, vijeću, europskom gospodarskom i socijalnom odboru i odboru regija. Akcijski plan za provedbu europskog stupa socijalnih prava (2021). Bruxelles: Europska komisija.
35. Kunji, Ž., & Stojanović, S. (2021). Pandemija COVID-19: Utjecaj na gospodarstvo i mjere za ublažavanje krize u Republici Hrvatskoj. *Skei-Međunarodni intersdisciplinarni časopis*, 2 (1), 16-29.
36. Kusa, N., & Jasiak, K. (2020). An Analysis of NEETs Situation in UE-28 Countries and the Example of Netherlands. *Przegląd Politologiczny*, 2020(3), 39-51.
37. Lise, M. (2023). *Komparativna analiza odgovora politika zapošljavanja na nezaposlenost mladih u odabranim zemljama EU*. Završni rad. Zagreb: Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.
38. Liszka, D., & Walawender, P. (2018). NEET youth—the concept’s presence in the European Union’s youth employment policy and why it is so problematic. *Humanities and Social Sciences*, 25(4), 179-193.
39. Lőrinc, M., Louise, R., D'Angelo, A., & Kaye, N. (2020). De-individualising the ‘NEET problem’: An ecological systems analysis. *European Educational Research Journal*, 19(5), 412-427.
40. Maguire, S., Levels, M., Brzinsky-Fay, C., Jongbloed, J., & Taki, H (2022). Policy Interventions Targetin NEET sin Different Institutional Settings. U:

- Levels, M., Brzinsky-Fay, C., Holmes, G., Jongbloed, J. & Taki, H (ur.), *The Dynamics of Marginalized Youth. Not in Education, Employment, or Training Around the World*, (str. 25 – 55). London: Routledge.
41. Majdak, M., Baturina, D., & Berc, G. (2021). Ples na rubu: okolnosti i iskustva položaja mladih u NEET statusu na području Grada Zagreba. *Hrvatska i komparativna javna uprava: časopis za teoriju i praksu javne uprave*, 21(1), 89-128.
 42. Mascherini, M. (2019). Origins and future of the concept of NEETs in the European policy agenda. *Youth labor in transition*, 503-529.
 43. Matković, T., & Štulhofer, A. (2006). Istraživanja socijalne isključenosti – empirijska analiza socijalne isključenosti. U N. Starc, L. Ofak i S. Šelo Šabić (ur.), *Siromaštvo, nezaposlenost i socijalna isključenost*. Zagreb: UNDP.
 44. Meirosu, C. (2018). *Tackling Roma youth unemployment in Romania: The role of Youth Guarantee Programme*. TEPSA Briefs – August 2018. Brussels: Trans European Policy Studies Association (TEPSA).
 45. Mihai, H., & Nitu, A. (2024). The Youth Not in Education, Employment, or Training in Romania: A Structural Analysis. *Filosofia. Sociologija*. 35(4), 445-455.
 46. Mihalinec, D. (2020). Izazovi i mjere za NEET populaciju u Hrvatskoj. Završni rad. Zagreb: Pravni fakultet sveučilišta u Zagrebu, Studijski centar socijalnog rada.
 47. Neagu, G., Berigel, M. i Lendzhova, V. (2021). How Digital Inclusion Increase Opportunities for Young People: Case of NEETs from Bulgaria, Romania and Turkey. *Sustainability*, 13, 7894.
 48. Neagu, G., Rocca, A., Braziene, R., & Flynn, P. (2024). The Intergenerational Transmission of NEETs Status: A Comparative Analysis of Italy, Ireland, Lithuania, and Romania. *Polish Sociological Review*, 227(3), 269-290.
 49. Obadić, A. (2017). Nezaposlenost mladih i usklađenost obrazovnog sustava s potrebama tržišta rada. *Ekonomski misao i praksa*, 26(1), 129-150.
 50. Pesquera Alonso, C., Muñoz Sánchez, P., & Iniesta Martínez, A. (2022). Is there a uniform NEET identity in the European Union?. *International Journal of Adolescence and Youth*, 27(1), 207-220.

51. Peters, G. (2020). The comparative method and comparative policy analysis. Posjećeno 15.02.2025. na mrežnoj stranici: <https://www.ippapublicpolicy.org/file/paper/5932f98486b3c.pdf> .
52. Petrescu, C., Negut, A., & Mihalache, F. (2021). Implementation of the Youth Guarantee Programme in Romania. *Revista Calitatea Vietii*. 32(4), 449-467.
53. Petrescu, C., Ellena, A.M., Fernandes-Jesus, M., & Marta, E. (2022). Using Evidence in Policies Addressing Rural NEETs: Common Patterns and Differences in Various EU Countries. *Youth & Society*. 54(2S), 69S-88S.
54. Pitkänen, J., Remes, H., Moustgaard, H., & Martikainen, P. (2021). Parental socioeconomic resources and adverse childhood experiences as predictors of not in education, employment, or training: a Finnish register-based longitudinal study. *Journal of Youth Studies*, 24(1), 1-18.
55. *Plan implementacije Garancije za mlade za razdoblje od 2019. do 2020. godine* (2019). Zagreb: Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.
56. *Plan implementacije Garancije za mlade za 2022. i 2023. godinu* (2022). Zagreb: Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike.
57. Preporuka Vijeća od 30. listopada 2020. o lakšem prelasku u svijet rada – jačanje Garancije za mlade te o zamjeni Preporuke Vijeća od 22. travnja 2013. o uspostavi Garancije za mlade (2020). Bruxelles: Vijeće Europske unije.
58. Redmond, P., & McFadden (2023). Young People Not in Employment, Education or Training (NEET): Concepts, Consequences and Policy Approaches. *The Economic and Social Review*, 54(4), 285-327.
59. Rocca, A., Neagu, G., & Tosun, J. (2022). School-Work Transition of NEETS: A Comparative Analysis of European Countries. *Youth & Society*, 54(2S), 130S-152S.
60. Tomić, I., Botrić, V., & Žilić, I. (2018). Analiza stanja i preporuke za razvoj daljnjih aktivnosti za osobe u NEET statusu. Upostava sustava praćenja NEET osoba.
61. Tosun, J., Treib, O., & De Francesco, F. (2019). The impact of the European Youth Guarantee on active labour market policies: A convergence analysis. *International Journal of Social Welfare*, 28(4), 358-368.

62. *Youth Employment Trends & Policies After the COVID-19 Pandemic* (2024).
Brussels: ETUC - European Trade Union Confederation.
63. *YG Implementation Plan in the Netherlands* (2014). Haag: Ministerstvo
socijalnih poslova i zapošljavanja.